

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

פרשת פנחס

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקְזוּ רַמְזוֹ בְּיָדוֹ: וַיָּבֵא אֶזְרָא אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקִּבְּהָ וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קִבְּתָהּ וַתַּעֲצֵר הַמַּגִּפָּה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת זִמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקָנָאוֹ אֶת קְנָאֹתַי בְּתוֹכָם וְלֹא כָלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקָנָאֹתַי: לָכֵן אֶמַר הַנְּנִי נֹתֵן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם: וְהָיְתָה לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנֶה עִוְלָם תִּזְוֹת אֲשֶׁר קָנָא לְאֶלְהֵיו וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

על מפתן הכניסה לארץ, נצמדים ישראל לבנות מואב, מה שלא השיגה חרבם של עמון ומואב, השיגו חטאי ע"ז וגילוי עריות עם בנות מדיין ומואב. עד שקם פנחס ועשה מעשה והציל את האומה מכליה. פנחס הרג את זמרי בן סלוא ראש בית אב משבט שמעון שקלקל בעריות עם נסיכת מדיין, כזבי בת צור בת בלק. פנחס השליך נפשו על קידוש השם וכל המעשה עורר שאלות.

- א. כיצד פנחס לוקח רומח והורג נפש מישראל, הוא הדיין והמבצע? מי התיר לו? את מי נועץ? הוא לוקח את החוק לידיים?
- ב. מה בכלל מטרתו בכל המעשה המסוכן הזה? להעניש חוטא? להרתיע? להציל כבוד? להפגין כוח?
- ג. האם שאל את אביו או את סבו אהרן? משה הסכים למעשה? הם בכלל ידעו או שיערו את מעשהו?
- ד. האם פנחס לא חשש שיגרום למלחמת אחים בין השבטים, שבט שמעון לכלל ישראל? לא חשש להדליק אש מלחמה במחנה שהיה גם כך מושפע מעברו במצרים?
- ה. האם פנחס לא חשב שבהורגו את נסיכת מדיין או מואב, היא כזבי בת צור ראש אומות בית אב במדיין, יגרום להתלקחות מלחמה בשעה שנחוץ שקט לפני הכניסה לארץ?
- ו. האם פנחס לא חשש שבהיכנסו לאהל שם בבצעו את המעשה הנתעב, יכול להיהרג ע"י זמרי בן סלוא? לא חשש שיהרג ע"י אנשי שבט שמעון שהיו בסביבה?
- ז. האם פנחס בן אלעזר נכדו של אהרן הכהן, אם אמנם הוא כהן, האם פנחס לא חשש שע"י מעשה, שפיכות דמים יאבד את כהונתו? הלא הורג נפש פסול לעלות לדוכן?
- ח. כתוב "הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם". אם כך צריך היה כל יהודי לעשות בראותו מעשה זנות וע"ז, אז מדוע פרס על מה שמובן מאליו?
- ט. ממתן הפרס על רציחה יהיה גם כהונה וגם ברית "שלום", הפך העניין? שייתן לו פרס אחר?
- י. ולענין המדיינים והמואבים, הרי בן נוח מצווה על ע"ז ועל גילוי עריות כמצוות יסוד אוניברסליות לכל גוי, והוא מוזהר ונהרג עליהן. אז איך הגויים התירו מעשה זה? מה הניע אותם?

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

- יא. מי שלח את כזבי בת צור, נסיכה בתו של בלק? ובכלל, מדוע הנסיכה באה להיות בראש הבנות המחטיאות את בחורי ישראל במעשה זנות?
- יב. כתוב פנחס "השיב את חמתי מעל בני ישראל". מה השיב? איזה כעס היה?
- יג. "פנחס הוא אליהו". מה משמעות דברי חכמים באמירה זו? פנחס חי ארבע מאות שנה?! תשובות לשאלות אלה ולתמיהות נוספות ננסה להבהיר בדברים לפנינו.

שרידיה של מחלוקת קורח עדיין מנסרים ומהדהדים באויר, המשפחולוגיה עדיין מהווה מוקד להרהורי שררה וקטטה. מעשי ארץ מצרים וחולשת העריות עדיין מנסרים באויר. כבר ראינו את הפסוק על, "העם בוכה למשפחותיו", שלמדנו בעבר, בוכים על עסקי משפחות, להתיר להם עריות. ערוות מצרים בצורות ע"ז, כמו סוג ע"ז השפל והדוחה של בעל פעור, שעבודתה באופן הדוחה ביותר, פוערים ועושים צרכים בפני ע"ז, זו עבודתה. הרשמים עדיין קיימים. כל אלה מהווים קרקע פוריה למעשה הנורא של נשיא שבט בישראל, זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, שנטמא לנסיכה ממדיין כזבי בת צור, ברקע הצמדות למעשה עבודה זרה בפעור.

רבנו אפרים ה"כלי יקר" מבאר: אלה הביאו למעשה הגבורה הבלתי צפוי של פנחס. "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל". הכל לרבותא נקט, כי אף על פי שהיה בן אלעזר אשר לקח לו מבנות פוטיאל מזרע יתרו, שפיטם עגלים לעבודה זרה, והיה לו למנוע את עצמו ממעשה זה. הרי ליצני הדור יצאו נגדו לאמר: בת יתרו מי התיר לאביך? ואיך אתה מקנא על המדיינית? וכן אבי אביך פיטם עגלים לעבודה זרה, ואיך אתה מקנא על העבודה זרה? ומהיותו נכד אהרן הכהן, יאמרו לו: אבי אביך זה פיטם עגלים לעבודה זרה, וזה עשה העגל, ואף על פי כן לא היה נרתע. באה התורה ללמד שהיה משיב חימה בן משיב חימה (כמובא בסנהדרין פב' ע"ב) על כן אחז מעשה אבותיו בידו.

"בקנאו את קנאתי בתוכם". קנאתי בהם, לא נאמר, אלא בתוכם, לימד על כל קידוש השם שצריך להיות בתוך בני ישראל דוקא, וכמו שנאמר: ונקדשתי בתוך בני ישראל, ולכך נאמר: ויקם פנחס מתוך העדה. קידוש השם בעשרה=עדה. הודיע לנו שבחו של פנחס, שהיה מוסר נפשו על קידוש ה'. אף על פי שהיה בתוך העדה, בתוך הסכנה לאבד חיינו מפני קרובי זמרי ראש בית אב משבט שמעון, הידועים כנקמנים ממעשה שכם, לא חשש לחייו. ועל צד הרמז לקח רמח בידו, כי במעשה זה שם כל רמ"ח איבריו בכפו, היה מקנא שתי קנאות: אחת על עבודה זרה, ואחת על הזנות, לכך נאמר: בקנאו את קנאתי. או על דרך אחרת, שתי קנאות, אחת לכבוד ה' ואחת לכבוד משה. כי כל המחלל ה', אינו חולק כבוד לרבו בקל וחומר. שאם אין השכינה חשובה כנגדו, רבו לא כל שכן. שהרי העיז פניו כנגדו ואמר למשה: "בת יתרו מי התיר לך?" ועל זה סמך פנחס שהורה הלכה למעשה בפני משה רבו, כי רבו נוגע בדבר, פן יאמרו לו, כפי שאמנם העזו פניהם ואמרו לו: בת יתרו מי התיר לך? ולכך נאמר: לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. שלא יאמרו ישראל שאין: אתה בשלום עם פנחס על שהורה הלכה בפניך. "ושם איש ישראל המוכה נשיא בית אב לשמעוני".

וכן האשה היתה בת מלכים. מסביר רבנו אברהם "צרור המור": ואמר לשמעוני. ולא אמר לשמעון. להורות ששמעון אביהם, קנא על מעשה דינה והרג לאנשי שכם. ועכשיו בא בנו ופרץ הגדר. ולולי שזכר השם מעשה שמעון בשכם, לא נשאר משבטו פליט ושריד. ולכן הטיל בו השם אות אחת

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

משמו שהיא יו"ד וכתב לשמעוני. ועל זה העיר השם את רוח פנחס, שלא יכלו את כל שבט שמעון. (כפי שקרה במעשה הערווה בפילגש בגבעה שכמעט נעקר שבט בנימין כולו). ולכן אמרו חז"ל: וירא פנחס, מה ראה? ראה כי שבט ראובן היו חשודים בשביל מעשה בלהה. ושבט שמעון בשביל מעשה זמרי. ושבט יהודה בשביל מעשה תמר. ומשה בשביל צפורה. אמר: אין הדבר תלוי אלא בי. ואע"פ שראה סביביו כמה אריות גדולים ממנו, ויקם מתוך העדה.

חכמים במדרש הלכה (ספרי פרשת בלק פסקא קלא), ציירו את המעשה שהביא את משה להורות, בדיוק כפי שהורה במעשה העגל לבני לוי, להרוג את החוטאים בעגל. כך גם כאן: "ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור". בא לו שבטו של שמעון אצל זמרי אמרו לו: הרי אתה יושב בשלוח ואנו נדונים בהריגה? עמד וכינס עשרים וארבעה אלף משבטו ובא לו אצל כזבי. אמר לה: "השמיעי לי". אמרה לו: "איני נשמעת אלא לגדול שבכם, שהוא כיוצא במשה רבך". אמר לה: אף אני רב השבט, ולא עוד אלא ששבטי גדול משבטו, שאני לפני והוא לשלישי. אחזה בידו והעבירה באמצע כל ישראל, שנאמר: והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל, והמה בוכים פתח אהל מועד.

חכמי המדרש ראו בעיני רוחם מה התחולל בליבו של פנחס ואמרו: נענה פנחס באותה שעה ואמר: "אין אדם כאן שיהרגנו ויהרג, היכן הם אריות גור אריה יהודה? דן גור אריה? בנימין זאב יטרף? התחיל צוות, כיון שראה שהיו הכל שותקים, עמד מתוך סנהדרי שלו ושטט את הרומח והניחה בפונדתו, והיה מסתמך במקלו והולך. אמרו לו: פנחס: להיכן אתה הולך? אמר להם: מצינו ששמעון גדול מלוי. אמרו: הניחו לו ויכנס, התירו פרושים את הדבר.

כיון שנכנס עשה לו המקום שישה נסים. נס ראשון, שדרכן לפרוש זה מזה ודבקן המלאך זה בזה. נס שני, שסתם המלאך את פיהם ולא היו יכולים לדבר. נס שלישי, שכיון את הרומח לתוך זכרות שלו ולתוך נקבות שלה, והיו הכל רואים את זכרות שלו בקיבה שלה בשביל הנוקרנין. שלא יהו אומרים לא היתה שם טומאה, ויאמרו בסכלותם ורשעותם, אף הוא נכנס לעשות צרכיו. נס רביעי, שלא נשמטו מן הרומח אלא עמדו במקומם. נס חמישי, שהגביה המלאך פתח משקוף כדי שיראו על כתיפו. נס שישי, שהיה המלאך מחבל לפניו ויוצא, כיון שיצא וראה פנחס את המלאך שהיה מחבל בעם יותר מדאי, השליכן לארץ ועמד ופילל שנא': "ויעמוד פנחס ופילל ותעצר המגפה ותחשב לו לצדקה".

עוד שישה נסים אחרים נעשו לו, נס שביעי, שנארך חנית של רומח עד שנכנס בשני גולמים ויצא למעלה. נס שמיני, שנתחזק זרועו של פנחס. נס תשיעי, שלא נשבר הרומח. נס עשירי, שלא ירד מדמם על פנחס שלא יטמא. נס אחד עשר, שלא מתו והן בידו שלא יטמא. נס שנים עשר, שדרך העליון להיות תחתון על הרומח, ונעשה נס ונהפך זמרי על כזבי כשעת מעשה, וראום כל ישראל וחייבום מיתה. בא לו שבטו של שמעון אצל שבטו של לוי, אמר לו: וכי בן בתו של פוטי הזה מבקש לעקור שבט אחד מישראל וכי אין אנו יודעים בן מי הוא? כיון שראה המקום ב"ה, שהכל מזלזלים בו, התחיל מייחסו לשבח, שנאמר: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל", כהן בן כהן, קנאי בן קנאי, משיב חימה בן משיב חימה, השיב את חמתי מעל בני ישראל.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

"פנחס בן אלעזר בן אהרן". אומר רבנו שמחה ב"משך חכמה": פנחס עשה שני דברים: **האחד שהרג ישראל בשביל נקמת כבוד ה' שלא יתחלל, בזה נאמר: 'קנאים פוגעים בו'. השני, שהפקיר את כל העולם הבא שלו וקינא לטובתם של ישראל.** כמו שאמרו: (סנהדרין פב', ע"ב): "ויעמוד פנחס ויפלל" **שעשה פלילות עם קונו וטען: רבש"ע על אלה ייהרגו כ"ד אלף מישראל! (כמובא בסנהדרין מד', ע"א) והנה הראשון מצאנו באלעזר, שכן כשמת אהרן ונסתלקו העננים וחזרו לאחוריהם, ועמדו בני לוי ולחמו, והרגו ישראל למען כבוד ישראל והקב"ה.** (כמובא בתחילת יומא בירושלמי). ובמעשה העגל הרגו בני לוי גם את קרוביהם. כתוב: "ונשיא נשיאי הלוי אלעזר בן אהרן", הרי בציוויו נעשה זה. וזה שיחסו הכתוב "בן אלעזר". ובאהרן אמרו רבותינו: (ויקרא רבה י', ג'): שרצה להרחיקם עד יום מחר, עשה העגל, ומוטב שיתלו הסרחון בי ואל יאבדו ישראל. הרי מפני ישראל השליך כל חלקו בעולם הבא לאהבת ישראל. לכן ייחסו הכתוב: "בן אהרן". והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, תחת אשר קנא לאלקיר".

השל"ה הקדוש החזיר את העלילה ליום התגלות ה' בסנה. שם אמר משה לקב"ה: "שלח נא ביד תשלח", למי התכוון משה שיישלח במקומו? "א ליהושע, ויונתן תירגם בפסוק: **שלח נא ביד תשלח, על ידי פנחס, כי הוא מוכן לשליחות של עתיד, כי פנחס הוא אליהו.** ויש להתבונן מאין הוציא יונתן בן עוזיאל דבר בפסוק זה? ונראה לומר, כי מצא רמז בתיבת 'נא' שהוא מיותר, אלא רומז למה שכתב הזוה"ק בפרשה זו (ח"ג דף ר"ז ע"א) על פסוק (איוב ד, ז): 'זכר נא מי הוא נקי אבד ואיפה ישרים נכחדו'. וזה לשונו: רבי שמעון הוה יתיב ולעי בפרשתא דא. זכור נא מה יעץ בלק ומה ענה בלעם, ומי שפדה את ישראל היה פנחס.

תימה, כתוב: "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם", אם פנחס הוא נכד אהרן, מדוע לציין שתהיה לו כהונה, וכי אינו כהן? תשובה, פנחס לא היה כהן, כי רק בני אהרן שנמשחו עמו ולבניהם אחריהם כהונה, אבל פנחס שנולד קודם לא נמשח לכהונה. ועוד יש כביכול פגם מצד אמו, חכמים דנו (בקיודשין דף סו', ע"ב) ובן גרושה ובן חלוצה דעבודתו כשרה מנא ליה? אמר רב יהודה אמר שמואל, דאמר קרא "והיתה לו ולזרעו אחריו", בין זרע כשר בין זרע פסול. הפירוש: בני משה נתרחקו מן הכהונה מפני שבניו היו בני בת יתרו, ולכך בני אהרן שהיו מיוחסים לכהונה, מפני שהיו בני בת נחשון. ופנחס היה בן בת פוטיאל, לכן גם הוא לא נתכהן עד שהרג את זמרי. ולכן אמר: "פנחס בן אלעזר בן אהרן", דבתר אביו אזיל, שהוא מיוחס, ומה שאמו מבנות פוטיאל, זה אינו פוסל בכהונתו. "והיתה לו ולזרעו אחריו".

בפסוק פִּינְחָס בֶּן אֱלֵעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הִלְכֵן הַשֵּׁיב אֶת חַמַּתִּי. פירש רש"י: ולפי שהיו השבטים מבזים אותו 'הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט ישראל', לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. ויש להקשות, וכי לא ידעו השבטים שהוא בן בנו של אהרן? אלא שהיו מבזים אותו לפי שמצד אמו שהוא אבי אמו אינו מיוחס, שפיטם אבי אמו עגלים, ואיך תהיה לו חוצפה שיהרוג נשיא? ואם כן מה מועיל זה שהפסוק מיחסו אחר אהרן, אף על פי כן היו מזלזלין בו מצד אמו.

כתי': וַיִּקַּח אֶהֱרֹן אֶת אֶלְיָשִׁבֶע בַּת עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן, ולמדו (בבא בתרא קיא' ע"א). מכאן הנושא את אשה צריך לבדוק באחיה. שעשה זאת מחמת טבעו שהוא מצד אָם, שפיטם אבי אמו

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

עגלים לעבודה זרה, ומסתמא גם אַחִיָּה היו עובדי עבודה זרה, ורוב בנים הולכין אחר אַחִי הָאֵם, על כן הוא אחז במידת הרציחה, כמידת עובדי עבודה זרה שהמה רוצחים. נמצא, שהרג את זמרי הנשיא היה מחמת טבעו, שמצד הָאֵם שיש בו שפלות זו של עובדי עבודה זרה, אבל לא עשה זאת מחמת מצוה וקנאת ה' צבאות. לפיכך העיד ה' עליו שעשה זאת לשם שמים. (ובאמת היו אַחִיָּה צדיקים, (כמובא בדבה"י א', ב' נה) תַּרְעֵתִים שְׁמַעְתִּים בְּנֵי קְנִי, (סנהדרין קד א), שהיו כולם מיושבי לשכת הגזית, והם בני יונדב בן רכב. ואבי אמו 'יָתֵר' היה גם כן צדיק, כמו שאלעזר בן אהרון הכהן. והוא בודאי מיוחס גם מצד האם, שהיה אֲבִיָּה קְדוֹשׁ הַשֵּׁם, והוא עמינדב, וְאֲחִיו צדיק, והוא נחשון בן עמינדב. כן פנחס בן אלעזר גם כן מיוחס מצד האם, שהיו כולם צדיקים. וזה בא הכתוב ויחסו אחר אהרון, רצה לומר כנ"ל, כשם שאהרון הכהן נשא אשה צדקת ואביה היה צדיק, ואחיה היה צדיק וקדוש ה', שהוא נחשון בן עמינדב. כן היה פנחס גם כן מיוחס מצד האם. לכן העידה התורה בפסוק לכאורה מיותר, על אהרון הכהן 'ויקח אהרון את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון'.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת פנחס (עיון נוסף)

וְהִיתָה לוֹ וּקְרָעוּ אֶזְרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עֹלָם תְּזוּת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיוּ וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

לא יימלט שבקורות הזמן מופיעות שתי דמויות רחוקות זו מזו בשנים, אך זהות זו לזו במעשים ובהנהגה. נוקטים אותן אמות מידה ואותה פעולה, עד שנראה, שהדמות החדשה אינה אלא לבוש אחר של קודמתה. ויש שנראה, שהקודם בא מחדש לפעול. על כן אומרים נשמתו של השני חצובה מנשמתו של הראשון, או מה שמכונה נשמתו של זה נתגלגלה בנשמתו של זה. (מושגים מופשטים רחוקים מהשגתנו).

אמרו חכמים: **"פנחס הוא אליהו"**. אם נתכוונו ממש, והלא שנות חייו יהיו למעלה מארבע מאות שנה? ויש אומרים, נשמתם של נדב ואביהו, היא זו שנכנסה בנשמת פנחס להיותו כהן, והיא זו שנתלבשה בלב אליהו להיותו קנאי כפנחס. כי באמת נשתוו מעשיהם של פנחס ואליהו. זה קנא לשם ה' על העריות בבנות מדיין ומואב, ואליהו קנא לשם ה' על עובדי הבעל והוקיעם בהר הכרמל. הדמות הפלאית של אליהו, שהגיע למעלה כמשה להיות בנקרת הצור בסיני, שם כללוהו בנס משמים, קנה מידת קנאה זו מפנחס. האור החיים הקדוש העמיק לאמר: ובדרך רמז יתבאר על פי דבריהם ז"ל (במד"ר פכ"א) **שאמרו פינחס הוא אליהו אשר הוא עתיד לבשר עם בני ישראל בגלות האחרון**, וכאן הודיע הכתוב במה זכה למעלה זו להשיב לב בנים על אבות? ואמרו (בעדיות פ"ח מ"ז): **"אין אליהו בא אלא להרבות שלום בעולם"**. בפינחס נאמר **"בקנאו את קנאתי"**, כפל לומר שתי קנאות, לרמז לקנאה שקינא בזמן זה, ולקנאה שקינא פעם אחרת בימי אחאב, דכתי': **"קנא קנאתי לה"**. גם שם כפל לומר קנא קנאתי לרמז לשתי קנאות אחת בימי משה ושניה בימי אחאב.

בנבואת יחזקאל כתוב: **"וכרתי להם ברית שלום"** ובפרשתנו כתוב **"ונתתי לו את בריתי שלום"**. המלבי"ם הבחין בהבדל. יש הבדל בין הברית הנכרתת, ובין הברית הניתנת, **הברית הנכרתת החיוב הוא משני הצדדים, והברית הניתנת החיוב היא רק מצד הנותן שיקיים הברית בכל אופן ובלי שום תנאי**, שעז"א בפנחס: **"והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם"**. ועליהם נאמר: **"והרבייתי אותם, ונתתי את מקדשי בתוכם"**.

הנני נותן לו את בריתי שלום, **שהקב"ה נקרא שלום שנאמר: ויקרא לו ה' שלום**. וכנגד הטוב שעשה לישראל בקנאתו, שלא כליתי אותם, ראוי שיהיה כהן לעולם, שכהן מכפר על ישראל. אמר רבי יצחק קארו: **לפי שראה משה רבינו ע"ה בישראל ע"ז וגלוי עריות, ע"ז, ויצמד ישראל לבעל פעור"**, עריות בבנות מדיין. עתה בא פנחס ושפך דמים. **אולי יחשוב משה רבינו, או ישראל, שמעתה לא תהיה תקומה לישראל בשלוש עבירות היותר חמורות שבכל התורה**. לכן הודיע הקב"ה למשה ולישראל שאין כאן **שפיכות דמים אלא כדם קרבן**, והיה זה כפרה לע"ז וגילוי עריות שעשו. עוד טעם **שנתן לו שלום**, לפי ששמעון ולוי היו אחים זה לזה יותר משאר האחים, שנאמר: **"ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו"**, ואמר: **"שמעון ולוי אחים"**, ועתה בא **פנחס שהוא משבט לוי וניתק את האחוה בהורגו את זמרי נשיא שמעון**. אם כן, מכאן ואילך מלחמה גלויה בין שמעון ולוי. לפיכך אמר: הנני נותן לו את בריתי שלום.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

הגמ' (סנהדרין פב' ע"א) מבררת אופן קנאות לשם שמים במקום שיש חילול ה'. יש חשש שאין זה דין. כל איש יטול הדין לידיו? אמר רב חסדא: **הבא לימלך אין מורין לו**. איתמר נמי, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: **הבא לימלך אין מורין לו**. ולא עוד אלא, **שאם פירש זמרי והרגו, פנחס נהרג עליו**. **נהפך זמרי והרגו לפנחס, אין נהרג עליו**, שהרי רודף הוא. הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו: הן דנין דיני נפשות, ואתה יושב ושותק? מה עשה, עמד וקביץ עשרים וארבעה אלף מישראל, והלך אצל כזבי, אמר לה: השמע לי! אמרה לו: בת מלך אני, וכן צוה לי אבי, **לא תשמעי אלא לגדול שבהם**. אמר לה: **אף הוא נשיא שבט הוא**, ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו, שהוא שני לבטן והוא שלישי לבטן. תפשה בבלוריתה, והביאה אצל משה. אמר לו: בן עמרם! **זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך?** נתעלמה ממנו הלכה, געו כולם בבכיה, והיינו דכתיב: "והמה בכים פתח אהל מועד".

כתיב: וירא פנחס בן אלעזר, **מה ראה?** חכמים תארו מראה זה מזוית קצת שונה. אמר רב: ראה מעשה, ונזכר הלכה. אמר לו: אחי אבי אבא, לא כך לימדתני ברדתך מהר סיני: הבועל את הנכרית קנאין פוגעין בו! אמר לו: קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא. ושמואל אמר: ראה שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', **כל מקום שיש חילול השם, אין חולקין כבוד לרב**. רבי יצחק אמר רבי אליעזר: **ראה שבא מלאך והשחית בעם**. ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו. מכאן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש. שלף שננה, (שן הרומח), והניחה באונקלו, והיה נשען והולך על מקלו, וכיון שהגיע אצל שבטו של שמעון אמר: היכן מצינו ששבטו של לוי גדול משל שמעון? (להיכנס עמהם בדברי להטעותם). אמרו: הניחו לו, אף הוא לעשות צרכיו נכנס, (להיטמא כזמרי) התירו פרושין את הדבר.

אמר רבי יוחנן: שישה נסים נעשו לו לפנחס: אחד שהיה לו לזמרי לפרוש ולא פירש, ואחד שהיה לו לדבר ולא דיבר, וגו'. **ויקח רמח בידו**, בזה נתקדשו בפעם אחת כל רמ"ח איבריו וש"ה גידיו, והוא שאמר ה' ית: "את בריתי שלום", היינו בשלימות כי ברית מספר תר"ב וחסר אחד מן תר"ג, אמר לו ה' יתברך שיתן לו הברית בלי שום מחסור וְיַעֲשֶׂה מַרְכָּבָה לְכָל הַתְּרִי"ג מְצוּוֹת. עוד ללמד, (עפ"י הזוה"ק) כל הפוגם בברית [מילה] בבת נכר, מפיל את כל הבניין ומאבד חלקו בעוה"ב. הברית היא היסוד וממנה פריה לחיים חדשים, לכן יוסף שעמד בניסיון אשת פוטיפר, הוא מידת היסוד, מטבע צרוף שזרעו טהור בן פורת יוסף.

מה ראה הקב"ה ליחס פנחס אחר שנדקר זמרי בן סלוא? אמרו חכמים: ו' שמות יש לו לזמרי, זמרי, בן סלוא, ושואל, בן כנענית, ושלומיאל, בן צורי שדי. זמרי שנעשה על אותה מדיינית כביצה המוזרת, בן סלוא, בן שסילא עוון משפחתו, שאול שהשאל עצמו לעבירה, בן הכנענית שעשה מעשה כנען, ומה שמו שלומיאל. "ויכפר על בני ישראל", וכי קרבן הקריב שנאמר בו כפרה? אלא ללמדך **שכל השופך דמן של רשעים כאלו הקריב קרבן**. ושם איש ישראל המוכה אשר היכה את המדיינית כשם שהקב"ה מתעסק בשבחן של צדיקים לפרסמם בעולם, כך מתעסק בגנותן של רשעים לפרסמם בעולם. פנחס פירסמו לשבח, וזמרי לגנאי, עליהם נאמר: זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

נשיא בית אב לשמעוני, שכל הפוגם את עצמו פוגם את משפחתו עמו. זמרי בן סלוא הכתוב תמה עליו. "ופורץ גדר ישכנו נחש". אביו קינא על הזנות תחילה בשכם, וזה פרץ גדר שגדר אביו. ושם האשה המוכה ראש אומות בית אב וגו' להודיעך עד היכן נתנו המדיינים עצמן, **בת מלך הפקירו** שנאמר: **ואת מלכי מדיין הרגו על חלליהם** צור גדול מכולם מלך הוא והפקיר את בתו, משראוהו, מי לא היה מפקיר! ולפי שביזה את עצמו ופירסם את בתו בקלון, אף שהיה "ראש אומות בית אב במדין הוא", השפילוהו.

פנחס משבט לוי וזמרי בן סלוא הרשע נשיא שבט שמעון? איך ייתכן? הלא שמעון ולוי יצאו להרוג את עיר שכם מפני העריות שטימא את דינה אחותם? **איך ייתכן שמשמעון יצא נשיא לקלקל במה שאבי אביו מסר נפשו על דינה?** יעקב אמר להם: **"בסודם אל תבוא נפשי"**, וקפידתו עליהם היתה מתוחה. למה הדבר דומה? לשניים שנטלו מהמלך מעות הלואה והתחייבו להשיבן בעת מועד. ושוב באו ונטלו עוד הלואה מאוצרו של מלך. הראשון השיב את המעות במועדן וצירף דורות כבוד למלך. השני, לא רק שלא השיב את המעות הראשונות, אלא שגם האחרונות נטל ונעלם. כך הוא מעשה, **שבט לוי השיב ותיקנו במעשה העגל מה שקלקלו בשכם**. נבדלו וברחו מע"ז של העגל. לא כן שמעון: לא די שחטאו בעגל, אלא הוסיפו בחטאם גם בפעור, לכן עונשם כפול. וכפסע היה למחוק שבטם מישראל, לולי קנאת פנחס, כי חטאי עריות מוחין את האדם. כך היה בשבט בנימין בפליגש בגבעה, כמעט ולא היה זכר לבנימין.

למחנכים: **"צרו את המדינים"** למה, **"כי צוררים הם לכם"**, מכאן אמרו חכמים: **"הבא להרגך השכם להרגו"**. ר"ש אומר: **מנין שהמחטיא את האדם יותר מן ההורגו?** שההורג הורג בעולם הזה ויש לו חלק לעוה"ב, והמחטיא הורגו בעולם הזה ובעולם הבא. **שתי אומות קידמו את ישראל בחרב, ושתיים בעבירה**. המצרים ואדומים קדמו בחרב. המצרים דכתיב: **"אמר אויב ארדוף אשיג אריק חרבי"**. האדומים דכתיב: **"ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך"**. **ושתי אומות קידמו בעבירה:** מואבים ועמונים. על אלה שקדמו בחרב כתיב: **"לא תתעב אדומי"**, **"לא תתעב מצרי"**. אבל אלו שקדמו בעבירה להחטיא את ישראל בעריות, כתיב: **"לא יבא עמוני ומואבי, גם דור עשירי לא יבוא להם עד עולם"**.

למחנכים: התורה יורדת לסוף דעתם של הבריות, ופעמים שיש לפעול נגד המידות, ודווקא לכבוש את מידת הרחמים כנגד רשעים. כתוב: **צרו את המדינים** אע"פ שכתבתי **"כי תקרב אל עיר להילחם עליה וקראת אליה לשלום"**, **לא לו לא תעשו כן**, **"לא תדרוש שלום וטובתם כל הימים"**. אתה מוצא במי שבא עמהם במידת רחמים, לסוף בא לידי ביזיון מלחמות וצרות. ואיזה זה דוד, [אחר שהניח לו ה' מבית שאול, וכבש חבלי א"י, ראה בעומק טוב עינו להיות מן המטיבין למען הרבות טובה]. **"ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש"** [העמוני]. **אמר לו הקב"ה לדוד: "אתה תעבור על דברי?" "אני כתבתי לא תדרוש שלום וטובתם ואתה עושה עמם גמילות חסד"**. אל תהי צדיק הרבה שלא יהא אדם מוותר על התורה וזה שולח לנחם את בני עמון ולעשות עמו, חסד סוף בא לידי ביזיון, שנא': **"ויקח חנון את עבדי דוד ויגלח את חצי זקנם, ויכרת את מדויהם בחצי עד שתותיהם וישלחם"**.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

דוד שלחם לנחם את חנון העמוני, והוא העמוני ביזה אותם בדרך שפלה. תוצאה מכך, שדוד נסתבך ובא לידי מלחמה עם ארם נהריים ומלכי צובה ומלכי מעכה ועם בני עמון ד' אומות. וכתוב: "וירא יואב כי היתה אליו פני המלחמה". מי גרם לדוד כך? שביקש לעשות טובה עם מי שאמר הקב"ה לא תדרוש שלומם. לפיכך כתיב: צרור את המדיינים וגו'.

"ברית כהונת עולם". אע"פ שכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו ולא יעבוד עבודה, לא כן פנחס שיהיה כהן לעולם. למרות שההורג את הנפש ממעט את הדמות, וגורר חמת ה' עליו ועל הבאים אחריו, כאן היה להיפך, כי הוא קנא לאלוהיו. ראה פנחס מעשי נכלים של מדיין, "כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם", שעשו מעשי תעתועים ומרמה, שהתחילו באכילה ושתייה ואח"כ בראיית הנשים המבושמות, עד שחיברום לבעל פעור, לכן עשה מעשה. למרות זאת את מואב לא ציוה להשמיד מפני רות המואביה ונעמה העמונית אם רחבעם שיצאו מהן. ואע"פ שהיו רעים כנגד ישראל. (כמובא בסנהדרין בפרק חלק), שכיבי בישי הו עמון ומואב לישראל. בשביל אלו הצדקניות ניצולו, כי הקב"ה שומע ושותק, דכתיב: "מי כמוך באלים ה' " מי כמוך באלמים, כביכול שומע ושותק, עד לשעה ראויה, "משגיא לגויים ויאבדם", פעמים שהקב"ה מרום גוי ולבסוף מפילו.

"והיתה לו ולזרעו", יזכה לדורות. שואל "תולדות יצחק", רבי יצחק קארו: על מה? לכאורה מדוע נתנה לו ברית שלום? צריך היה לקבל עיטור "אות קנאות", כי באמת במלחמה כשקצין מצטיין, נותנים לו אות הצטיינות המציין את פעולתו שעשה, ולפי"ז כאן בפנחס דפעולתו היתה הקנאות, א"כ הלא היו צריכים לתת לו ברית "קנאות" ולא ברית "שלום"? אמנם באמת כך היה צריך להיות, אם הקצין הוא מצבא המלחמה. אבל אם יבוא אדם מן השוק, שאינו נמנה על חילות המלך, ואיש זה מקריב חייו למען כבוד המלך והמדינה, ודאי שהעיטור ראוי לו, שהרי אינו מופקד, אינו מחוייב, ומטוב ליבו ואהבתו למלך, מסר נפשו עליו. כך גם כאן: פנחס לא היה שייך לא לכהונה ולא למלכות. ומאש ליבו קנא לה', לכן זכה לברית עולם. אף שכהן שהרג את הנפש איבד כהונתו ונפסל לעבודה, כאן הכל להיפך. אלא נתברך כהונת עולם לו ולזרעו והאריך ימים. עליו נאמר: "בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון", והיינו דמשום מה זכה לברית חיים ושלום? משום דבשלום ובמישור הלך אתי.

בפרקי דר' אליעזר מצאנו: כשברח אליהו הנביא מפני איזבל להר האלהים חורבה, מפני שהיו עובדים ע"ז ומנעו מהן את המילה, נגלה עליו הקב"ה ואמר לו: מה לך פה אליהו? אמר לו: קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל, ר"ל ברית מילה. אמר לו הקב"ה: אתה הוא שקנאת בשטים על גלוי עריות, שנאמר: פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם, וכן אתה מקנא בכאן? חייך שאין עושין ברית מילה, עד שאתה רואה בעיניך. מכאן התקינו רז"ל שיהיו מעמידים לאלוהו זכור לטוב בבית שהבן נימול בו כסא כבוד, לפי שהוא מלאך הברית, שנאמר: ומלאך הברית אשר אתם חפצים בו יבא, ולא יאחר.

"ושם איש ישראל". האור החיים הקדוש שואל: קשה ממה נפשך, אם חפץ ה' לגלות המוכים היה לו להזכירם בשעת מעשה? היה מקום להזכיר ולומר: והנה איש זמרי בן סלוא? וכשהזכיר גם כן את המדיינית היה לו להזכיר שמה? ואם תורה כיסתה עליהם כדרך שכיסתה על המקושש בשבת,

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

למה נמלך להזכיר שמם אחר כך? תשובה: אכן הנה הקב"ה אינו חפץ בזלזול אפילו ברשעים, לפרסם מי הם בעלי דברים המתועבים, ומקושש יוכיח.

גם במה שלפנינו תראה שלא גילה אותם בשעת מעשה אלא דווקא אחר שהזכיר שבח פנחס אשר קנא לה' וכיפר על בני ישראל. זכר גם ללמדנו שלא קינא באדם מהפחותים, אלא באדם גדול נשיא בית אב עם האשה ראש הטומאה, ואביה מלך. דכתיב: ראש אומות בית אב, שנתעבה במיתה בזויה לעין כל, ובכל כיוצא בזה שמו יתברך מתקדש. אבל אם היה מקנא לה' באדם הדיוט, לא היה משיג את כל הדרגות הנעלות, לכן דקדק לומר מעלתם, נשיא ובת מלך, שלא נרתע מפניהם. עוד אמרו חכמים (במד"ר פכ"א): כי צור שנהרג עם נסיכי מדין הוא בלק. וצריך לדעת מי גילה סוד זה כי צור הוא בלק? תשובה: כיון שלא מצינו אלא מדיינית אחת, תימה, מה נשתנית מדיינית זו שיצתה מכל בנות מדיין? אלא ודאי שזה הוא בלק אשר שכר עלינו בלעם, ויעצו וקיים עצתו בבתו והוא צור שזלזל בכבודו לקיים עצה רעה של בלעם.

יש לתמוה מאד: בשבע מצוות שנצטוו בני נח, מצויים איסור ע"ז וגילוי עריות. מה שארע עם בנות מואב, ובראשן כזבי בת בלק [שהוא עצמו תחילה היה מנסיכי מדיין ועשאוהו מלך למואב]. הלא הם הגויים בעצמם, מחוייבים היו לצאת בחרב ובחנית על בלק עצמו ועל עובדי פעור ועל המדיינית וחברותיה מפני איסור מפורש לבני נח? אלא שגם הידוע להם והגדור להם פרצו, ובלבד שיכשילו את ישראל. כתי: "ויצמד ישראל לבעל פעור", ואמרו רבותינו (במד"ר פ"כ): "שנעשו כצמיד". לא רק שחטאו אלא שנתכבדו בחטא כמי שמתכבד בתכשיט. עד כדי כך פעפע חטא העריות וע"ז בשעה ההיא. ומהיכן למדנו זאת? ממעשה שכס בן החמור, כי גם שם, מי התיר לשמעון ולוי לצאת ולהרוג את חמור ושכס ואת כל בני העיר, ולבוז את העיר כולה? כלום העולם הפקר וכל אחד עושה דין לעצמו? אלא, דין בני נוח מחייב היה שידונו בעצמם את חמור ואת שכס, כיון שלא עשו כך, נמצאו מסכימים ושותפים ברשע ולכן דינם במיתה.

על דבר פעור אשר החטיאו אתכם בעבודה זרה ועל דבר כזבי וגו' שגרמו לכם להיכשל בזנות, וטעם שתלה פרט זה בכזבי לבד, לפי שהיא בת מלך שגררה להפקרות אחריה, שעל פיה היו כל המופקרות, עוד אפשר שלזה נתכוון הכתוב במאמר בת נשיא מדיין שלא היה צריך, שכבר אמר בסמוך כזבי בת צור. עוד בא לומר שלהיותה בת מלך יתפסו בשבילה כל האומה, ודקדק ואמר אחותם, לומר: הגם שיציאתה היתה ממואב אחותם פירוש אחותם בעצתם של מדיין יצאה וייחשב הדבר על כולן, ואמרו המוכה לומר שמסרה נפשה עליהם כאח על אחיו. כתי: ביום המגפה וגו', פירוש: המגפה שהיתה על דבר פעור. הא למדת שביום עצמו נגף ה' ההולכים אחר פעור לבד מהכ"ד אלף שאמר הכתוב. למדנו שבחטא ע"ז בעגל שהיה נגד הקב"ה, נפלו שלושת אלפים מישראל, ובמחלוקת קורח חמישה עשר אלף, אבל בחטאי העריות נפלו עשרים וארבעה אלף, ומלבדם עוד אלפים מהנצמדים לפעור. עד היכן הדברים מגיעים, כי הקב"ה שונא זימה.

למחנכים: הזדמנות להדגיש עד היכן נוקב ויורד חטא העריות. אמר רב סלא, אמר רב המנונא כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו, אליהו כופתו והקב"ה רוצעו. תנא על כולם אליהו כותב, והקב"ה חותם. אוי לו לפוסל את זרעו ולפוגם את משפחתו, ולנושא אשה שאינה הוגנת לו, וכל הפוסל פסול. אוי לו לפוגם ברית, ואין תיקון למי שפוגם ברית בבת נכר. שאלו: מה ענין אליהו שהוא

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

מעיד על הממזרים ובוועלי נידות? תשובה: שורש העניין שאליהו הוא פנחס, המקנא הראשון אשר השליך עצמו על קידוש השם בעניין הזנות, ועל כן נתן לו סוד אות הברית, וכמ"ש: הנני נותן לו את בריתי [ברית מילה] שלום. והלא מצאנו שגם בימי אחאב נתקנא על הברית, דכת'י: קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל, והוא הכותב והקב"ה החותם. ואומר רבינו בחיי: כתיב בשופטים בימי פילגש בגבעה: "ופינחס בן אלעזר נגיד היה עליהם לפניו וה' עמו". גם שם לחם בחטא העריות בפילגש בגבעה. אמרו חכמים, אליהו מזרעו של יוסף קא אתי, וי"א מבנימין. וכבר למדנו יוסף הוא מידת היסוד, מסמל אות הברית, ואליהו יעמוד בברית מילה, שבה נכשלו בזמן פנחס שהוא אליהו.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת פנחס (עיון נוסף)

למחנכים: ההנהגה יסוד אימננטי בקיומה של כל אומה, כ"ש באומה המושתתת על רוח הקודש. משה מבקש מהקב"ה למנות ממשין אחריו, לאמור: "יפקוד ה' אלוהי הרוחות איש על העדה", מה התכוון משה באמרו יפקוד ה' אלוהי הרוחות? הלא רק משה היודע מה כובד העול ומה כאב ההנהגה, מבקש בעוד מועד שה' יפקוד איש על העדה, אם כן מדוע משה לא יחליט? הלא יהושע לפניו? בני אהרון? ראשי שבטים? יבדוק, יחליט ויסמוך ידיו? ועוד, מה כוונתו בכינוי ה' אלוהי הרוחות, איזה רוחות? מדוע דווקא בשעה קשה זו, אחר שהעם קובר אלפי המתים במגפה?

תשובה: משה חפץ במנהיג שימונה עפ"י ה' כדי למנוע כל פקפוק כפי שארע במחלוקת קורח ועדתו. התאוה לכוח ולשררה מבעירה אש, וזאת יש למנוע בהיערכות מוקדמת. משה מחליט בשעה זו מיד עם ציווי ה' למשה, "עלה אל הר העברים... ונאספת שם אל עמך", ותמה, ומי ימשיך אחרי! ראה משה חובה למנות מנהיג אחריו ולא להניח לעדה לרגע בלא הנהגה. כבר למוד היה, מה ארע בזמן קצוב במעשה העגל כשבקשו, "וזה משה האיש לא ידענו מה היה לו", הלא בהעדרו ארע מה שארע. ועוד, מעשה פנחס, שקפץ וקידש שם שמים, הוכח מה ההכרח במנהיגות, הלא משה לא פירש ההלכה בדין בועל ארמית. על כן ראה משה חובה לבקש שיפקוד ה' איש על העדה.

"יפקוד ה' אלוהי הרוחות" אמרו חכמים (במד"ר פרש' כא'): כל מי שמבקש צרכי ציבור כאילו בא בזרוע. יפקוד ה', מה ראה משה לבקש את הדבר הזה אחר סדר נחלות? אלא כיון שירשו בנות צלפחד את אביהן, (עפ"י דברי ה' כי משה לא ידע), אמר משה: הרי השעה שאתבע בה צרכי, אם הבנות יורשות, בדין הוא שירשו בני את כבודי. אמר לו הקב"ה: "נוצר תאנה יאכל פריה". בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הוועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות, הואיל והוא שרתך בכל כוחו, כדאי הוא שישמש את ישראל שאינו מאבד שכרו. "קח לך את יהושע בן נון", לקיים מה שנאמר: נוצר תאנה יאכל פריה. למשה רבנו בחיר האדם טוב העין נאמר: "וסמכת את ידך עליו", יד אחת, אבל משה, "ויסמוך את ידיו", שתי ידיו, נתן עליו כל הודו.

עוד יש להבהיר: בראות משה את מעשה פנחס אף שקנאתו לשם שמים, חשש מאוד למנהיג שדרכו קנאות. יען כי הנהגה בדרך אחת, בשיטה אחת, בלתי מתחשבת במורכבות החיים, זו הנהגה מסוכנת. לכן אמר משה: "יפקוד ה' אלוהי הרוחות", מנהיג המהלך לפי רוחו של כל אחד ואחד. וכן, מנהיג שרוח המקום נוחה הימנו אבל גם רוח הבריות נוחה הימנו. שתי הרוחות נחוצות. והיכן מצאנו מנהיג שדרכו קנאות ורוח המקום לא נוחה? באליהו. ואמנם, אליהו הקנאי הוחלף באלישע שהיו בו שתי רוחות.

ביום שאליהו הנביא עמד להיפרד מתלמידו, הנביא אלישע, נעשה נס כמעשה משה ויהושע. אליהו בקע את הירדן, ושניהם עמדו שם. "ויקח אליהו את אדָרְתוֹ וַיְגַלֵּם וַיִּכֶּה אֶת הַמַּיִם וַיִּחְצוּ הַנָּה וְהַנָּה וַיַּעֲבְרוּ שְׁנֵיהֶם בַּחֲרֵבָה: וַיְהִי כַעֲבָרָם וְאֵלֵיהֶם אָמַר אֵל אֱלִישֶׁע שְׂאֵל מָה אֶעֱשֶׂה לָּךְ בְּטָרְם אֶלְקַח מֵעַמְּךָ וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁע וַיְהִי נָא פִי שְׁנַיִם בְּרוּחְךָ אֵלַי: מַה בִּיקֶשׁ אֱלִישֶׁע? כְּלוּם יֵאָה שִׁיאֵמַר לְאֹדוֹנוֹ, יְהִי נָא פִי שְׁנַיִם מְרוּחְךָ אֵלַי? אַהִיָּה גְדוֹל מִמֶּךָ פִי שְׁנַיִם? תְּשׁוּבָה: כְּוֹנֵת אֱלִישֶׁע שִׁינָתַן אֵלָיו גַּם

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

קנאות לפי מידה, וגם הנהגה בנחת לפי מידה, רוח המקום וגם רוח הבריות. וזאת ביקש משה מאלוהי הרוחות, שיעמוד לישראל מנהיג שילך בשתי הדרכים.

למחנכים: אין הקב"ה חפץ בקנאים. **פנחס הוא אליהו.** רוח המפעמת את אליהו פעמה את פנחס, וקנאת אליהו בימי אחאב היא מקנאת פנחס בימי החטא בשיטים (כמובא בספר העיקרים מאמר ד' פכ"א עפ"י הגמ' ב"מ קיד', והילקוט פנחס תשע"א). אמרו חכמים (במד"ר שיה"ש פרשה א'): "בקנאו את קנאתי" **אליהו קינא כפנחס, ואפי' הכי אין הקב"ה חפץ בקנאים.** ויאמר קנאו קנאתי לה' אלהי ישראל כי עזבו בריתך בני ישראל. אמר לו הקב"ה: בריתי, שמא בריתך? ואת מזבחותיך הרסו, אמר לו: מזבחותי שמא מזבחותיך הרסו? ואת נביאיך הרגו בחרב, אמר לו: נביאי, ואתה מה אכפת לך? אמר לו: ואיוותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה. כתוב שם: ויבט והנה מראשותיו עוגות רצפים, מה הוא רצפים, אמר רבי שמואל בר נחמן: רוע פה רצוץ פיות בכל מי שאמר **דילטוריא על בני.**

רבי יוחנן אמר שהקב"ה הוכיח את אליהו, אמר לו: שס"ה בתי עבודות כוכבים היו בדמשק כמניין ימות החמה, והיו עובדים כל אחד ואחד יומו, והיה להם יום אחד שהיו על כולן באותו היום ועובדין אותם. אמנם נכון שבנ"י עבדו ע"ז, דכתיב: "ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים". כלום עבדו כמעשה הגויים בדמשק? **באותה שעה שאמר אליהו על ישראל לשון הרע אמר לו הקב"ה: אליהו, עד שאתה מקטרג את אלו בא וקטרג את אלו.** לכן אמר לו: "לך שוב לדרכך מדברה דמשק". שמה תראה מי הם הגויים ומשם תלמד שאין הקב"ה רוצה במי שאומר דילטוריא על ישראל. שם נאמר: (במכילתא דר"י פסחא פרש' א') "ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך מדברה דמשק, ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט תמשח **לנביא תחתך**" שאין תלמוד לומר לנביא תחתך, **אלא שאי איפשי בנבואתך.**

גם פנחס היתה בו קנאות מידה, סוף שנענש עליה, כמובא בתנחומא (פרשת בחקתי סי' ז) נאמר: "וידר יפתח נדר לה', והיה היוצא" וכו'. באותה שעה כעס עליו הקב"ה, אמר הקב"ה: אילו יצא מביתו כלב או חזיר או גמל יקריב לפני? זימן לו הקב"ה את בתו, שנאמר: "והנה בתו יוצאת לקראתו, ויהי כראותו אותה", וארע מה שארע. **והלא פנחס היה שם ויכול להתיר לו נדרו?** והוא אמר: לא אוכל לשוב. אלא פנחס אמר: **אני כהן גדול בן כהן גדול, אשפיל עצמי ואלך אצל עם הארץ?** ויפתח אמר: אני ראש שבטי ישראל, ראש הקצינים, אשפיל עצמי ואלך אצל הדיוט? מבין שניהם אבדה הנערה ההיא העלובה, ושניהם נתחייבו בדמיה, **פנחס נסתלקה ממנו רוח הקודש,** יפתח נתפזרו עצמותיו, שנאמר: ויקבר בערי גלעד, אפשר נקבר בכמה ערים? אלא שנתפזרו עצמותיו בצרעת, ובכל עיר נקבר חלקו.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת פנחס (עיון נוסף)

לְמָה יִצְרַע שָׁם אֲבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפּוֹזֵתוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תְּנֵה לָנוּ אֲזוּזָה בְּתוֹךְ אֲזוּזֵי אֲבִינוּ: וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה': כִּן בְּנֹת צִלְפוֹזָר הַכֹּהֵן הָיוּ הַתָּן לָהֶם אֲזוּזֹת נְזוּלָה בְּתוֹךְ אֲזוּזֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת נְזוּלַת אֲבִיהֶן לָהֶן: וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר לְאֹמֹר אִישׁ כִּי יָמוּת וְבֶן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתָּם אֶת נְזוּלָתוֹ לְבָתוֹ:

א. "לאלה תחלק הארץ בנחלה" פרשת נחלות מעוררת קשיים אשר הביאו את הפרשנים למחלוקות.

ב. הוקשה מאד לראשונים באיזה אופן נתחלקה הארץ, האם נחלקה ל"ב שבטים (כשיטת הרמב"ן) בחלקים שוים והשבט שהיה רב באוכלוסין היה נוטל חלקו כשבט שהיה מעט באוכלוסין?

ג. הלא זה בלי ספק, הפך מה שציווה ה' "לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקודיו יותן נחלתו"?

ד. איך אפשר לקיים "לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו" מול הכתוב: "אך בגורל יחלק את הארץ, על פי הגורל תחלק נחלתו"? אם גורל אז כיצד לרב תרבה ולמעט תמעט?

ה. קשה ממה שכתוב בספר יהושע שצווחו בני יוסף: "מדוע נתת לי גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב" כי איך יבקשו הפך הדין והצווי האלהי?

ו. קשה מפסוק שבירך יעקב את יוסף: "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". כי אם היו רבים, בידוע שיתנו להם חלק רב, ואין יתרון בהיותם שני שבטים מהיותם שבט אחד?

ז. ממה שנאמר בסדר מסעי: "זאת הארץ אשר תתנחלו אותה בגורל אשר צוה ה' לתת לתשעת המטות וחצי" למדים שלשבטים נתחלקה הארץ, אז איך יתקיים לגולגולתם, הרי השבטים לא שווים במספרם?

ח. כיצד נקיים דברי הגמ': "יוצאי מצרים המתים יורשים את החיים"? מתוך כך, האם את הארץ נוחלים יוצאי מצרים, הלא מתו כולם במדבר? או הנולדים במדבר? או לפי משפחות המוצא?

ט. ובתוך השבט עצמו, כיצד יחלקו את הנחלה הכוללת לבתי אב? הלא משפחות שונות בגודלן? ועוד איזה חלק בנחלה תקבל כל משפחה? איך יקבעו מקום הקרע?

י. לשם מה בכלל חלוקת הארץ לנחלה בשעה זו, הלא הדברים ידועים עוד לפני 353 שנה בברכת יעקב, כבר נרמז להם מקומם וישובם? ועוד גם משה בברכתו אמר מקומם וייעודם?

בגמ' בבא בתרא פרק יש נוחלין, שאלו חכמים: ארץ ישראל לשבטים אפליגא או דילמא לקרקפתא אפליגא? ובזה נבדלו רש"י והרמב"ן. רש"י: "לרב תרבה נחלתו", לשבט שהוא מרובה באוכלוסין יתנו חלק רב, ואף על פי שלא יהיו החלקים שוים שהרי לפי ריבוי השבט חלקו. ובכ"ז לא עשו זה אלא ע"פ הגורל, והגורל על פי רוח הקדש לשמות מטות אבותם ינחלו, אלו יוצאי

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

מצרים שהמתים יורשים את החיים. והרמב"ן: חלוקה שווה לכל השבטים, והגורל קובע חבל נחלתם היכן יהיה, והוא הנס שבגורלות.

ר"י אברבנאל מפרש דרך אחרת, והיא: שבחלוקת הארץ היה ראוי שיובחנו שתי בחינות. האחת המחוז אשר בו ינתן לשבט חלקו ונחלתו. והשנית כמות הארץ שיתנו לו באותו מחוז לאורכה ולרוחבה. והנה לענין חבל המחוז אשר בו תיפול נחלת כל שבט ושבט, ראה יתברך שיתבאר בגורל כדי שלא תיפול קטטה בין השבטים בהיות המקום האחד יותר משובח מן האחר [כי ידוע, סאה אחת מיהודה, טובה מחמשת סאין שבגליל]. לכן ציווה לחלק בגורל לפי שלא תהיה ביניהם תרעומת. גם יקשה, שמא שבט אחד רוב נחלתו מהארץ הנכבשת, ויפול בנחלת שבט אחר רובה מהארץ שטרם נכבשה? כמו שקרה לשבט דן. לפיכך מחוייב על פי הגורל.

עם זאת האחיזה בחבלי הארץ, וכמה ינתן מהם לכל שבט באותו מחוז שנפל עליו הגורל, זה לא היה עפ"י הגורל, אבל היה מסור ליהושע ולא לעזר הכהן ולשנים עשר נשיאי ישראל. אחר שיראו בכל שבט ריבוי אנשיו, לרב ירבו נחלתו ולמעט יתנו חלק קטן. באופן שכאשר היה עולה לדוגמא תחום עכו לזבולון, היה עניינו שזבולון נוחל את ארץ עכו. אבל זבולון לא ייקח את כל חבל עכו לאורכה ולרוחבה. לכך אמר שהיה ריבוי החלק ומיעוטו עפ"י הגורל. כלומר הגורל היה מודיע באיזה מחוז תהיה נחלתו ואחרי ידיעת זה בגורל, אז היו המנחילים מגבילים את גבול הנחלה הראוי לשבט ההוא, כפי ריבוי אנשיו ומיעוטם. ולפי זה לא נתחלקה הארץ ל"ב חלקים שוים ל"ב השבטים כדברי הרמב"ן.

כלומר, שבמחוז וחבל ארץ אשר יפול גורל לכל שבט, שם יהיה ושם יתנו נחלתו. כתוב עוד: "למטות אבותיכם תתנחלו", להגיד שלא יפרדו מקום נחלת השבט, כאן קצתו ובמקום אחר רחוק ממנו קצתו, אבל למטות אבותיהם ינחלו, שיותן לכל שבט ושבט נחלתו ברצף יחדיו. לפיכך, אחר שהתורה שרטטה את גבולות הארץ, נאמר בסופם, "זאת הארץ אשר תתנחלו אותה בגורל אשר צוה ה' לתת לתשע המטות וחצי המטה", לכן אחר זה באה מיד פרשת, "אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ", כי אחרי שציווה על החלוקה בגורל, אמר מי המנחילים שיגבילו את כמות הנחלה וירבו ומיעוטו כפי אוכלוסי כל שבט ושבט. כי באמת אם הכל לפי גורל, מה יעשו אלעזר והנשיאים?

אופן נחלות הארץ הובא בגמרא, ללמד כי הפלת הגורל היתה מיוחדת, לבאר מקום הנחלה לבד, לא כמותה. אמרו: לא נתחלקה ארץ ישראל אלא בגורל, שנאמר: אך בגורל, ולא נתחלקה אלא באורים ותומים, שנאמר: על פי הגורל. הא כיצד? אלעזר היה מלוּבש באורים ותומים, וכל ישראל עומדים לפניו, וקלפי של שבטים וקלפי של תחומים מונחים לפניו, והיה מכוון ברוח הקודש, אם זבולון עולה, תחום עכו עולה. טרף בקלפי של שבטים ועולה בידו זבולון, טרף בקלפי של תחומים ועולה בידו עכו. וחוזר ומכוין ברוח הקודש ואומר: אם נפתלי עולה גינוסר עולה. טרף בקלפי שבטים ועולה בידו נפתלי, טרף בקלפי של תחומים ועולה בידו גינוסר, וכן לכל שבט ושבט. מכאן הגורל קובע לבאר עניין המקום והתחום שתהיה בו נחלת אותו השבט. אך ראוי לדעת שכאשר היה ידוע עפ"י הגורל מקום נחלת שבט אחד, מיד היו מגבילים המנחילים את כמות נחלתו קודם

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

שיפילו את הגורל על מקום נחלת שבט אחר. [בזה הותר הספק שהעיר הרלב"ג בפירושו לספר יהושע: איך יוגבלו מקומותיהם קודם שיודע ריבוי השבט או מיעוטו] כבר בתחילת "במדבר" נצטווה משה על סדר מסעיהם וחנייתם במדבר. גם צורת עמידת השבטים סביב אהל מועד ודרך מסעם היו עפ"י ה' למשה. יען כי בשעה שאמר הקב"ה למשה לסדר את השבטים במחנות ובדגלים, נצטער משה ואמר: **עתה מכניס אני קטטה בין השבטים. אם אומר יהודה בראש, יהיה ראובן הבכור בקטטה, ואם אומר דן באחרית, יהיו עימי במריבה.** אמר לו הקב"ה: **אני מורה לך מקומו של אחד, לפיכך נא:** "וידבר ה' אל משה לאמר... איש על דגלו **באותות לבית אבותם**". מה הן האותות מבית אבותם? הוי אומר: אותו סדר בו עמדו סביב מיטת אביהם יעקב, הוא האות. ועוד כל ריבוי החזרה על המפקד, על שמותם, מספרם, נשיאיהם דגליהם וכו', **היה כהכנת תעודות לידה וספרי ייחוסין לנחלות בחלוקת הארץ.** כבר בצעד הראשון בצאתם ממצרים הוחל בהכנת פרשתנו זו.

מפני חיבתה וקדושתה של א"י, ראינו כנכון להביא את דברי המלבי"ם למי שחפץ לעיין בסוגיית זו ולהרחיב את חבל נחלתו בחיבת יישוב א"י. כתוב: "ואלה אשר נחלו", הדעת היותר צודקת באיכות החלוקה, היא דעת הראב"ד (הובא בשיטה מקובצת בב"ב דף ק"ז), לאמר: **דע והבן כי א"י נתחלקה ל"ב שבטים בגורל ואורים ותומים** (וזו שאלת הגמ' שם דף קכ"ב ע"א), לשבטים אתפליג או לקרקפתא דגברי אתפליג? על חלוקת גורל שאלו: בין שבט מרובה לשבט מועט יהיה עפ"י הגורל. אבל למשפחות לא הוזקקו להן לגורל. עוד קשה: אם החלקים לא היו שווים איך חלקו בגורל? ולפני הגורל איך ידוע למי ירבו ולמי ימעטו, ואם יצא הגורל חלק מרובה לשבט המועט איך יהיה? ולא יתכן לחלוק בגורל אלא לחלקים שווים, או שווים במידה או שווים בהשוואת דמים או בהשוואת קרקע? תשובה: לא כתבו בגורלות כי אם תחומי המחוזות, כתבו המחוזות ונתנו אותם בקלפי והמחוז שעלה בידו שם היה חלקו. ולפי מה שהיה מרובה או מועט נותנים לו שם. אמנם כן הוא, שהרי נפלו תחילה גורלות ליהודה ובני יוסף קודם שחלקו שאר שבטים, והיו משאר שבטים שנפלו ביניהם, מכאן שלא הפילו הגורלות כי אם לתחומי המחוזות. ואחר שידע באיזה תחום יקח השבט, חלק יהושע וראשי אבות המטות לפי מספר הגלגולת. שבט שהיו אנשיו מרובים לקחו חלק מרובה, וזה לא היה עפ"י גורל רק מדעת המנחילים. הגורל היה ברוח הקודש: אומר ברוח הקודש אם שבט פלוני עולה תחום פלוני עולה עמו. יש אומרים שהגורל היה קובע בנס חלק מרובה לשבט המרובה באוכלוסין. ויש מפרשים שלפי הגורל שבט פלוני עולה תחום פלוני עולה עמו, ר"ל הגורל היה קובע את התחומים, ואח"כ היה יהושע מחלק בתחום ההוא לשבט ההוא חלקים לפי ריבוי השבט או מיעוטו.

חכמים (בגמ' ב"ב קי"ז ע"א) תנן כמאן דאמר: **ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ, דתניא, ר' יאשיה אומר: ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ, שנא:** "לשמות מטות אבותם ינחלו". אלא מה אני מקיים לאלה תחלק הארץ בנחלה? **לאלה** [אולי כל העומדים כאן הנכנסים לארץ] כאלה להוציא את הטפלים. ר' יונתן אומר: **לבאי הארץ נתחלקה הארץ, שנאמר:** "לאלה תחלק הארץ בנחלה". אלא מה אני מקיים לשמות מטות אבותם ינחלו? **משונה נחלה זו מכל נחלות שבעולם, שכל נחלות שבעולם, חיים יורשין מתים, וכאן מתים יורשין חיים.** אמר רבי: אמשול לך משל, למה הדבר

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

דומה? לשני אחין כהנים שהיו בעיר אחת, לאחד יש לו בן אחד, ואחד יש לו שני בנים, והלכו לגורן, זה שיש לו בן אחד, נוטל חלק אחד, וזה שיש לו שני בנים, נוטל שני חלקים, ומחזירין אצל אביהן וחוזרין וחולקין בשווה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: **לא לו ולא לו נתחלקה הארץ**, כדי לקיים שני מקראות הללו; הא כיצד? היה מיוצאי מצרים, **נוטל חלקו עם יוצאי מצרים**. היה מבאי הארץ, **נוטל חלקו עם באי הארץ**, מכאן ומכאן, **נוטל חלקו מכאן ומכאן**. מרגלים, יהושע וכלב נטלו חלקם. מתלוננים ועדת קורח לא היה להם חלק בארץ, **הבנים נטלו בזכות אבי אביהן ובזכות אבי אמותיהן**. מאי משמע דהאי: "לשמות מטות אבותם" ביוצאי מצרים כתיב? דלמא לשבטים קאמר לה! דכתיב: "ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'", ירושה היא לכם מאבותיכם, וליוצאי מצרים קאמר.

לטענה מפני מה מודיעם עתה חבלי נחלתם, **הלא יעקב אמר להם מקומם, נחלתם וייעודם בברכתו לפני 353 שנה?** (זבולון לחוף ימים ישכון, מאשר שמנה לחמו), וכן בברכת משה, (ליוסף, מבורכת ה' ארצו, גד חלקת מחוקק, דן יזנק מן הבשן) וכן משה אמר להם דברים גלויים בברכתו. תשובה: **יעקב ברך אותם כל אחד בברכתו המיוחדת לו לשבטו, לפי מידותיו ולפי סגולותיו המיוחדות**. כמו כן ברך אותם לחבלי מושבותם, **אלא שנתן בכל אחד מברכת אחיו, לכן כתוב: "ויברך אותם.. איש כברכתו ברך אותם"**. בכל אחד נטע סגולתו ומקצת סגולת חברו. אך שרטוט חבלים ומשכני משפחותיהם לא נעשה עד עתה על פי אורים ותומים. אלא שיש כאן גילוי שמיימי נוקב, שמה שעלה בגורלות באורים ותומים על לב אלעזר הכהן, עלה בדיוק כפי ברכת יעקב מלפני שלוש מאות וחמישים שנה, וכן תאמו להפליא דברי משה בברכתו.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת פנחס (עיון נוסף)

"ותקרבנה בנות צלפחד". לפי שנמנו שבטי ישראל למשפחותיהם 'כל זכר במספר שמות לגולגלותם', ואמר ה' "לאלה תחלק הארץ", התעוררו בנות צלפחד שהיו ממשפחות מנשה, לבקש על נחלת אביהן שלא היו לו בני' כי אם בנות. כתוב: ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה. הבנות האלה הלכו בראשונה לפני משה. ואמרו לו: אדונינו, לדין באנו, והוא השיבן: הלא נתתי לישראל שרי אלפים שרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות. לכו לפני ה' ומה תבקשו ממני בדבר המשפט? הלכו לפני אלעזר הכהן (כי אהרן כבר מת) ודחאן באותה תשובה. הלכו לנשיאים ושרי העדה, ואמרו אליהם טענתן, והם השיבון: "דבר זה הוא מכלל הדבר הקשה, ואנו לא שמענו משפטו, לכו אל משה", כי כן כתיב: "כל הדבר הקשה יביאון אל משה". כאשר ראו הבנות החכמות כי שומע אין להן, זה היה אומר בכה, וזה אומר בכה, התחכמו בעצמן והמתינו עד אשר היו כולם במעמד אחד. בשעה שמשה ואלעזר והנשיאים ושרי העדה נקבצים יחד פתח אהל מועד, ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר ולפני הנשיאים ואמרו בפני כולם את טענתן לאמר ראו עתה מי הוא הראוי לדון בזה וישפטהו.

חכמים התלבטו מה פשר דברי בנות צלפחד החכמניות, בביטוי "אבינו מת במדבר" מה פשר "כי בחטאו מת"? ר"י אברבנאל קיבץ כמה מתשובות חכמים לאמר:

- א. טענתן אבינו מת במדבר, רוצה לומר הוא היה מיוצאי מצרים כי במדבר מת, ומזה יתחייב שיהיה מיורשי הארץ, כי ליוצאי מצרים נתנה הארץ לנחלה.
- ב. אפשר לפרש גם, אבינו מת במדבר שהיה מדור המרגלים שנגזר עליהם שימותו במדבר. שם נאמר "וטפכם אשר אמרתם" וכו', הם ירשו את הארץ. ומכאן מחוייב שהיתה ראויה להן ירושת הנחלה בארץ לפי שאביהן מת במדבר והן היו מן הטף.
- ג. כתוב עוד: "והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח". היה להגיד שאביהן לא היה בעדת קרח ואבירם המורדים, ולא שייך שיענשו בנותיו בעווננו, על דרך פוקד עוון אבות על בנים. כי בחטאו הפרטי מת, ולא בעונש כללי בתוך עדת החטאים בנפשותם. ואפשר מפני שבנות חכמות אלה, חפצו למצוא חן בעיני משה, הזכירו עניין קורח שנועד על משה. כי הנה במרגלים חטאו ומתו ובניהם ירשו את הארץ?
- ד. יש אומרים "כי בחטאו מת": היה הוא המקושש עצים ביום השבת, שמסר נפשו על קדושת השבת ורצה ללמד לישראל את חומרת שבת בסקילה. כי המקושש נהרג בבית דין והיה ראוי לומר בו כי בחטאו הומת.
- ה. אולי היה מהנשוכים בפרשת נחש הנחושת, כי אמרו דברנו בה' ובך ולפי שכל אחד נענש כפי מה שדיבר בלשונו, אמר: כי בחטאו מת.
- ו. יש מפרשים פסוק זה על דרך האומרים: פלוני בעוונותיו מת בלא בנים, וזהו דכתי': כי בחטאו ומת ובנים לא היו לו. שתלו החטא במה שלא היו לו בנים לא במיתה בלבד. [כמו בבני אהרן]

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

אמרו חכמים (בילקו"ש רמז תשע"ג): ותקרבנה בנות צלפחד חמשתן אמרו חמישה דברים, הראשונה אמרה: אבינו מת במדבר. השניה אמרה: והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קורח. השלישית אמרה: כי בחטאו מת הוא המקושש, הרביעית אמרה: ובנים לא היו לו. החמישית אמרה: למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו וכו'. אמר להן משה: אי אפשר לבת לירש, אמרו לו: למה, אמר להן: שאתן נקבות, אמרו לו: וכה אמרת משה רבינו, הואיל שהזכר יורש, תתייבם אמנו לאחי אבינו שתוליד זכר שיירש, אמר להן משה: אי אפשר להתייבם הואיל שיש לה בנות. אמרו לו: מה הוא זה שאתה עושה משה רבינו? שנירש את אבינו, אין אנו קרויים בנים, שתתייבם אמנו אנו קרויים בנות? נתעלמה ממנו הלכה. כיון ששמע משה כן, מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה'. א"ר חידקא, שמעון השקמוני היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא ואמר: יודע היה משה שהבנות יורשות, על מה נחלקו? אם יירשו בראוי כבמוחזק אם לא? וראויה היתה פרשת נחלות שתאמר על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד שנאמרה על ידיהן שכך מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב:

הבנות החכמות זכו ששמותיהן ייכתבו בספר תורה, מפני עוז חפצן ואהבתן לא"י, שהרי כל אחת שהיתה נישאת, הולכת אחר בעלה לפי משפחתו ונחלתו. אם כן מה הן מבקשות? להתעקש על נכסים? לעשות שם לאביהן? הרי אמרו: בחטאו מת? תשובה: הן בחכמתן ידעו שירושתן כפולה, וחפצו שיהיה להן חלק מצד ייחוסן ונחלתן בעפר קדוש של ארץ ישראל. עם זאת יש לתמוה: מפני מה משה לא ענה מיד? אמר להן, "עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם". הלא אין ספק שדיני ירושות ונחלות נאמרו למשה מסיני? וכן נאמר ובא גואלו הקרוב אליו וגאל? ועוד דינים נאמרו לו? תשובה: מסירות נפש של בנות צלפחד זיכתה אותן שפרשה זו תאמר ותכתב כאן על שמן. בדיוק כמו שהטמאים לנפש דרשו לקיים מצוות הפסח, ופסח שני נכתב בתורה לזכותם.

מכלל הרהור ספק לא יצאנו, בכ"ז: מדוע משה לא ענה מיד? משה נתקשה על דין נחלת הארץ אם תחלק ראשונה למשפחות ושוב יירשו הבנים מהם כדין שאר הנחלות, או אם תחלק לבאי הארץ הזכרים? ולכן זכה למענה בזכות בנות צלפחד הדוברות. כתוב: "כן בנות צלפחד דוברות" אכן אמת דוברות. אמר לו הקב"ה: כל מה שאתה טוען נכלל בדבריהן. ואינך מחדש עליהן ועל דבריהן כלום. בכלל דבריהן דבריך. על כן "נתון תתן להם אחוזת נחלה". שתי לשונות מוסתרות כאן, "נתון תתן" האחת נתון תתן להן אחוזת נחלה בתוך אחי אביהם. ואין זה כפל דברים, כי היו לצלפחד שני חלקים בנחלה. האחד חלק פשוט שוה לכל אחד מאחיו, והשני חלק הבכורה, מפני היותו הגדול מאחיו יורש פי שנים. לכן ציוה ה' ית' שיתן לבנות את שני החלקים ההם, חלק אביהם בתוך אחיו משפחות החפרי, והוא חלק הפשוט באחד מן האחים, ועוד אמר: נתון תתן להם אחוזה בתוך אחי אביהן. וחלק הבכורה שהיה צלפחד בכור ויורש פי שניים וזוכה בחלק הפשוט וחלק הבכורה. ועל חלק הבכורה ההיא, אמר: והעברת את נחלת אביהן להן.

בזכות אהבת א"י, בנות צלפחד השיגו השגות רוחניות גבוהות. מיוחסות למשפחות מנשה בן יוסף, כשם שחיבב יוסף את ארץ ישראל (שהשביעם להעלות עצמותיו אליה), כך יוצאי חלציו חיבבו את ארץ ישראל. אמרו חכמים: "כן בנות צלפחד דוברות" כך כתובה פרשה זו לפני. מלמד שראו עיניהן מה שלא ראו עיניו של משה. הנה למעלה במניין שבט מנשה נאמר: "וחפר משפחת החפרי

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

וצלפחד בן חפר לא היו לו בנים כי אם בנות, ושם בנות צלפחד" וכו'. ואחרי השלמת מנייני השבטים אמר מיד: לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות. ולכך אמר יתברך: כן בנות צלפחד דוברות, כן הן דוברות כאשר דיברתי. כאילו ראו בפרשה מה שלא ראו עיניו של משה, שהפסוקים פסקו את הדין נוטה בעדן, שהן היו יורשות במקום אביהן עם בני חפר ושבט מנשה.

חכמים בספרי חפשו סיבת להיטותן ונועזותן של הבנות: "ותקרבנה בנות צלפחד", כיון ששמעו בנות צלפחד שהארץ מתחלקת לשבטים לזכרים ולא לנקבות, נתקבצו כולן זו על זו ליטול עצה. אמרו: לא כרחמי בשר ודם רחמי המקום. בשר ודם, רחמי על הזכרים יותר מן הנקבות, אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן, אלא רחמי על הזכרים ועל הנקבות, רחמי על הכל, שנאמר: נותן לחם לכל בשר", "נותן לבהמה לחמה". ואומר: "טוב ה' לכל ורחמי על כל מעשיו. בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה, מגיד הכתוב: כשם שהיה צלפחד בכור, כך היו כולן בכורות וללמדך שהיו כולן זכאות בנות זכאי, שכל מי שמעשיו סתומים ומעשי אבותיו סתומים והכתוב מייחסו לשבת, הרי זה צדיק בן צדיק.

אמרו חכמים (במד"ר פר' כא): "בנות צלפחד", גדולה להן וגדולה לאביהן, גדולה למכיר וגדולה ליוסף. שכך יצאו ממנו נשים, חכמות וצדקניות. מה חכמתן? שלפי שעה ראו שהיה משה עוסק בפרשת נחלות, לאלה תחלק הארץ. אמרו לו: אם כבנים אנו נירש כבנים, ואם לאו תתייבם אמנו מיד. ויקרב משה את משפטן לפני ה'. צדקניות היו שלא נישאו אלא להגון להן. ולמה זמנן הקב"ה למשה באחרונה, שלא יראה משה עצמו שפירש מן האשה ארבעים שנה, הודיעו הקב"ה באלו, לומר הרי הנשים שלא נצטוו לא נישאו אלא להגון להן.

ועוד במעלתן: אותו הדור היו הנשים גודרות מה שאנשים פורצים. שכן אתה מוצא, אמר להן אהרון בעגל [לעכבם]: "פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם", ולא רצו הנשים ומיחו בבעליהן. שנאמר: ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב וגו', והנשים לא נשתתפו עמהן במעשה העגל. וכן במרגלים שהוציאו דיבה. וישבו וילינו עליו את כל העדה ועליהם נגזרה גזירה. שאמרו: לא נוכל לעלות, אבל הנשים לא היו עמהם בעצה, כי אמר ה' להם מות ימותו במדבר ולא נותר מהם איש, כי אם כלב בן יפונה. איש ולא אשה, מפני שלא רצו להיכנס לארץ, עליהם כתוב: "וימאסו בארץ חמדה". אבל הנשים קרבו לבקש נחלה בארץ. וכן בקורח, אשתו של און פלת הצילתו מהתהום בעדת קורח. לכך נכתבה פרשה זו סמוך למיתת דור המדבר שמשם פרצו האנשים וגדרו הנשים.

למחנכים: אין משוא פנים לפניו יתברך, נקדש בקרוביו. כתוב "ויקרב משה את משפטן לפני ה'". יש צדיקים שנתגאו בדבר מצוה והתיש הקב"ה את כוחם. אתה מוצא שאמר דוד: "זמירות היו לי חקיק", לומר שחוקיק ח"ו, קלות ורגילות כזמירות. אמר לו הקב"ה: חייך שסופך לטעות בדבר שהתינוקות קורין. כשהעלה את ארון הברית, טעה ונתנו על העגלה במקום לשאת בכתף, ופרץ ה' פרץ עוזא. דכתיב: "ויכהו שם האלהים על השל", מפני ששגגת תלמוד עולה זדון, ויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעוזא. אמר לו הקב"ה: ולא אמרת זמירות היו לי חוקיק, ולא למדת פסוק פשוט, ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו? וכן משה מפני שאמר: "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתי". התיש כוחו. באו בנות צלפחד והפליא ממנו, דכתיב: ויקרב

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

משה את משפטן לפני ה'. כן בנות צלפחד דוברות כך הוא הדין, א"ל הקב"ה: ולא אמרת הדבר אשר יקשה מכם? הדין שאין אתה יודע הנשים דנין אותן.

יש חכמים שדרשו להיפך וחשפו עומק ענוונותו של משה, "ויקרב משה" וגו'. ריש לקיש אמר: יודע היה משה רבינו את הדין הזה. אלא באו לפני שרי עשרות תחילה, אמרו: דין של נחלות הוא ואין זה שלנו אלא של גדולים ממנו. באו אצל שרי חמישים, ראו שכיבדו אותן, שרי עשרות, אמרו שרי חמישים: אף אנו יש שם גדולים ממנו. וכן לשרי מאות וכן לשרי אלפים וכן לנשיאים, השיבו להם כולם כעניין הזה שלא רצו לפתוח בה לפני מי שגדול מהם. הלכו לפני אלעזר אמר להם הרי משה רבינו. באו אלו ואלו לפני משה, ראה משה שכל אחד ואחד כיבד את מי שגדול ממנו, אמר: אם אומר להם את הדין אטול את הגדולה, אמר להם: "אף אני יש גדול ממני" לפיכך, ויקרב משה את משפטן לפני ה'.

השיבו הקב"ה: כן בנות צלפחד דוברות שהודה הקב"ה לדיבורן, נתון תיתן להן, תן להן מטלטלין ובכורת אב, בנכסי חפר. נטלו ג' חלקים, חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר שהיה בכור ונטל שני חלקים. ד"א: נתון תיתן להן, שנטלו בעבר הירדן וקרבו לפני יהושע ואלעזר בארץ כנען, שנאמר: ותקרבה לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע ולפני הנשיאים לאמר: ה' צוה ביד משה וגו'. ואף יעקב אבינו ראה שנוטלות, דכתי': בנות צעדה עלי שור, זה הירדן שנעשה למשה כחומה שלא יכנס לארץ, ואומר ליוסף: בנותיך נוטלות כאן וכאן, והעברת את נחלת אביהן להן. נאמר בירושת הבן "ונתתם" ובבת "והעברתם", שהבת מעבירה נחלה משבט לשבט. "והיתה לבני ישראל לחוקת משפט" שהנחלות יוצאות בדינין. אבל כאן השיאן משה עצה הגונה שירשו נחלה, וינשאו לבני דודיהן, וישארו בתוך שבטן, לקיים "ולא תעבור נחלה משבט לשבט".

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת פנחס (עיון נוסף מועד פסח)

בשני מקומות בתורה מופיעה פרשת המועדים במלואן כסדרן. בסדר אמור בויקרא, שם היא "פרשת מועדות", הידועה בלשון חכמים, ובפרשתנו לסיבת סדר הקרבנות במועדים. מקצר היריעה, לא נוכל לעסוק בכל המועדות. ולחיבת העניין הבאנו רק את הראשון להם, פסח.

ליל שיבורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שיבורים לבני ישראל לדורותם.

חג פסח מושך אחריו את כל מועדות השנה, הוא ראשון למועדים בראשון לחודשים. ואמנם כל יום בו כנגד מועד אחר, על סדר א"ת ב"ש ג"ר ד"ק וכו'. ממש כקטר המושך אחריו את כל השנה. זאת אף מפני שפסח הוא זמן הולדתה של האומה. על כן אין לתמוה, מפני מה רק פסח זכה לפסח שני? הלא ראוי היה לכאורה, יותר נכון לתת הזדמנות שניה ליום הכיפורים, כדי שאדם ייצא לחיים? מדוע פסח זכה לפסח שני? תשובה: א. רק שתי מצוות עשה כרוכות בכת. רק ביטול מילה ופסח מחייבות כרת. ועוד, פסח מותנה במילה, לערלים אין שייכות בפסח, לא רק ערלים גויים שודאי לא קרבים למצווה זו, אלא גם יהודים כשרים וטובים שלא נימולו מפני שאחיהם מתו מחמת מילה.

שורש העניין יותר עמוק: פסח הופך את היהודי ליהודי. במה יצאה האומה משעבוד של עדת עבדים ערלים להיותם בניו הנבחרים של ה' יתברך? בדם מילה ובדם פסח, בזכותם נכנסו בברית להיות נמנים על האומה. כביכול פסח הוא הולדתה של האומה. יש לתמוה מפני מה השעבוד ארבע מאות שנה? (מאתיים ועשר שנים, או שמונים ושש שנים) הלא לא ידוע במה חטאו? הם ירדו כבני יעקב לפי הצעת יוסף? במה אפוא, חטאו, מה עשו? ואם תשיבני: כדי לקיים את ברית בין הבתרים? גם אז קשה? מדוע בכלל להורידם שמה בסיבת ברית בן הבתרים? היא עצמה שאלה? מדוע ישועבדו ויעונו על מה שלא חטאו דבר כלפי איש?

האלשיך הקדוש ועוד, מציירים זאת כמי שמטהר זהב ומצרפו בכבשן האש כדי לזככו ולעשותו צרוף ויקר. (היו סיבות מסיבות שונות שהביאו את האומה לסרך עפרוריות ולכלוך בחטא, אולי העדר אמונת אברהם אבינו בירידתו למצרים מפני הרעב? אולי (כדברי הרמב"ן) חטא אמנו שרה בשעבוד הגר? אולי שילוח ישמעאל למדבר? אולי מאורעות יעקב ועשו בחשש שיעקב נטל ברכות שלא כדרך הנטילה? אולי מכירת יוסף? אולי זיכוך מחטא אדה"ר שנידון לגלות מגן עדן וכאן בא התיקון?) כך או כך, הירידה למצרים והשעבוד זיככו את האומה להכשירה להתפשטות מעבדות לבו"ד, להטותה למלכות ה' כהכנה לקבלת התורה. נמצא פסח הוא תחילת הדרך ליצירת אומה והכנתה למעמד סיני.

נמצא לפיכך שחג השבועות הוא סיומו ותכליתו של הפסח. מעתה, כל ימי הספירה הם חול המועד הגדול של פסח. השיא של פסח, בשביעי של פסח, עת נשתנו סדרי בראשית. אחר היציאה ממצרים שם נימולו כולם, עתה נבקע הים, האומה עברה טבילה במים, כדרך מעשה הגר, מילה, טבילה, קבלת עול מלכות שמים. שביעי של פסח כשלעצמו מעורר תמיהה: הוא נקרא עצרת, (שבועות נקרא עצרת בלשון חכמים) אך אין בו בשביעי של פסח לא אכילת מצה, לא הלל גמור,

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

לא ברכת שהחיינו? אם כן מי הוא? תשובה: הוא כשבת לששת ימי הפסח שקדמו לו, וכפי שהשבת היא חותם ותכלית ועדות למעשה בראשית, כך שביעי של פסח לפסח כולו ובקריעת הים למעשה בראשית כולו.

"ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שימורים לבני ישראל לדורותם". על פסוק זה אומר הזוה"ק, ארבעה לילות הם:

- א. **ליל בריאת העולם, כתי': וחושך על פני תהום, אח"כ ויהי אור.**
  - ב. **ליל ברית בית הבתרים, כתי': והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו.**
  - ג. **ליל יציאת מצרים, כתי': הוא הלילה הזה להוציאם מארץ מצרים.**
  - ד. **לילה העתיד לבוא, הגאולה המשיחית הסופית, לילה יאיר כחשכה כאורה.**
- מעל כולם חופף ליל פסח שהוא מטבע לכל הגאולות, ליל שימורים הוא לה', **שימורים הרבה, מפני כך,** ליל שימורים, שהוקבע לניסים עוד מימי בראשית, ובכל דורותינו הלילה הזה יאיר כחשכה כאורה, שכבר טבע בו הקב"ה מטבע ישועה, כפי שענינו רואות:

- א. **בלילה הזה היה דבר ה' לאברהם בברית בין הבתרים, שם החלה העלילה לשעבוד ולגאולה.**
- ב. **בלילה הזה באו המלאכים, נתבשרה שרה ללידת יצחק, משעה זו הוחל בספירת שנות העבדות.**
- ג. **בלילה הזה נולד המשיח, במעשה לוט ושתי בנותיו, ממואב באה רות אמה של מלכות.**
- ד. **בלילה הזה נתברך יעקב לפני צאתו לחרן. הוא ליל מראות הסולם.**
- ה. **לילה זה היה פסח שקדם לכניסה לארץ, פסח שעשה יהושע בגלגל ערב כניסתם.**
- ו. **בלילה הזה נגאל חזקיהו ונושעה ירושלים מפני אשור, כשמוע ההלל פרח נשמת חיילי סנחריב.**
- ז. **בלילה זה היה ליל פסח של יאשיהו, בשוב עשרת השבטים, והאומה נמצאה שוב בשלימותה.**
- ח. **בלילה הזה היה נס פורים, בלילה ההוא נדדה כביכול, שנת מלכו של עולם והיה נס פורים.**
- ט. **בלילה הזה נצלו חנניה מישאל ועזריה.**
- י. **הלילה הזה היה ליל הצלת דניאל.**

ובקורות האומה, היה הלילה הזה ניסי ניסים בכל הדורות ובכל הקהילות. נס ימי הרמב"ם, המהר"ל, ועוד.

פסח ועניניו טובים סביב שם הויה במספר ארבע. החודש הזה נקרא בארבעה שמות, פסח עצמו נקרא ארבעה שמות, (פסח, מצות, חרות, אביב). **ארבע מצוות עשה מקיפות לו, (קרבת פסח, הגדה, אכילת מצה, אכילת מרור), והלילה כולו חלוק לארבעה לפי הכוסות, (קידוש, הגדה, שולחן, ברה"ז**

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

ושבח) ארבע לשונות גאולה וכנגדן ארבע כוסות, כנגד ארבע כוסות בפתרון חלומות פרעה ע"י יוסף, שם התחיל הכל להתגלגל. ארבע קושיות בהגדה, וכנגד ארבעה בנים, שאינם אלא רמז לארבע צורות מחשבה בדעתו של אדם המתהפך ממצב למצב. ההגדה עצמה בנויה ארבע חוליות, (בסיפור, במחשבה, בדיבור ובמעשה) ארבע אכילות הן, (מצה, מרור, כורך, אפיקומן), ועוד.

פסח ומצה הם מתכון לתיקון האמונה, מצה נהמא דאסוותא נהמא דמהמנותא, רפואה מחוליי מצריים, ואמונה בבורא יתברך. הפסח ומצותיו והנהגותיו עוקר הכפירות ונוטע האמונה. אף האמונה יש בה דרגות כפי פעולת האדם להשיג שלימות, וכנגדה ארבעה סוגי כפירה הם:

א. **כפירה בעיקר**, מכוח אברהם אבינו ראש המאמינים, הונחלה אמונה בבורא יתב' לעולם כולו.

ב. **כפירה בהשגחה**, מכות מצרים עקרו את הכפירה בהשגחה והודו במלכותו על הטבע.

ג. **כפירה בשכר ועונש**, העלילה שקדמה ליצי"מ בעשר המכות ועל הים לימדה זאת בעליל.

ד. **כפירה בנבואה**, ההתגלות הגדולה על סיני שהיתה תכלית יצי"מ לימדה את האמונה.

"שבעת ימים מצות תאכלו", ובמקום אחר הוא אומר (דברים טז' ח'): "ששת ימים תאכל מצות", לימד על שביעי של פסח שאינו חובה לאכול מצה, ובלבד שלא יאכל חמץ. מנין אף שישה רשות? תלמוד לומר ששת ימים. זו מידה בתורה, דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו בלבד יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא, מה שביעי רשות אף שישה רשות, יכול אף לילה הראשון רשות, תלמוד לומר: "בערב תאכלו מצות" הכתוב קבעו חובה.

אומר השל"ה הקדוש: כשנגאלו ישראל ויצאו לחירות למטה, דוגמתו למעלה חירות ממה שדבק באומה ופגע בראשה למעלה, לכן לא היתה זו חירות לגמרי. אם למטה, הרי המצוות לא נעקרה מליבם לגמרי, עדיין היו יראים ממצרים כאשר באמת רדפו אחריהם עד יום שביעי של פסח. ואם החירות שלמעלה, עדיין לא היה נגמר לגמרי עד חג השבועות זמן מתן תורתנו. נמצא בפסח, אף שבחר בנו ורוממנו מכל לשון, לא היה בעצם חירות עד מתן תורה, ולא היתה גאולה, רק גוי מקרב גוי מעורבים בלשונות הגוים, עד מתן תורה. אז היתה התרוממות מכל לשון ממש, דהיינו: נכנסו בסוד לשון קודש. וזהו מה שאמרו במכילתא (דרבי ישמעאל פרשת יתרו, מסכתא דבחדש פ"ב): 'כה תאמר' להם בלשון קודש. ואז 'חרות על הלוחות', חירות לגמרי (עירובין נד' ע"א), כי כל העוסק בתורה נקרא בן חורין (אבות דרבי נתן פ"ב, ג). ועתה אף שנכנסו בקדושה, היו דרך משל "עבדי ה'" ולא עבדי פרעה (כמובא מגילה יד' ע"א), כעבד כנעני שנכנס לברית, ועדיין אינו משוחרר. וכשקבלו התורה, נכנסו בסוד לשון קודש. ועיקר התורה בארץ ישראל, ואז לשון הקודש בעצם בארץ הקדושה.

ניסן ומועדו הגדול פסח, הם כיומא אריכתא של מועד, מר"ח ניסן מתחיל הוד המועד, עד שביעי של פסח, עד האחד ועשרים יום תאכלו מצות. מה חידוש, והרי שביעי אינו חובת מצה? אלא לרמז ולהשוותו לתשרי, ונראה, דהתורה רומזת לגבי ראש השנה עד יום שביעי של סוכות שהוא הושענא רבה, ויש כ"א יום בין ר"ה להושענא רבה. ובין המצרים מ"ז בתמוז עד תשעה באב, הוא גם כן כ"א יום, הם כנגד כ"א יום שבין ראש השנה עד הושענא רבה, אלא שאלו בין המצרים הם בְּהֶעָלְם, וְאֵלוּ שְׁמֵן ראש השנה עד הושענא רבה הם באתגליא. והנה לכך קורים אנו בספר תורה

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

תמיד בבין המצרים פרשת פנחס, ששם מוזכרים כל הקרבנות של כל המועדות, וקורין הקרבנות של פסח ושבועות ושל ראש השנה ושל סוכות, ועל ידי הארת הקריאה של פרשיות קרבנות מועדים שקורין בימים האלו בפרשת פנחס, נדלק הנר להאיר את השביל שיוכל למשוך אחר כך אור במועדות בזמנם. וגם לרצות את אומות העולם שגם עליהן אנו מבקשים רחמים בקרבנות פרי החג, כידוע, שבעים פרים היו מקריבין בחג הסוכות כנגד שבעים אומות (סוכה נה ב). הם אלה שהביאו עלינו ימי בין המצרים, וכא' ימים אלו יהיו כנגד כא' ימים אלו. [כא' ימי שלשות השבועות מיז' בתמוז. וכא' ימים מראש השנה עד הושע'ר]

"בני יששכר" מעיד: **מנהג אבותינו תורה היא, לעשות כל התמנות הראשים בכל קהילה, בשביעי של פסח.** נ"ל להיות ההתמנות הראשון ממלכות בית דוד, היה בשביעי של פסח, שקפץ נחשון בן עמינדב עד חוטמו לתוך הים במסירות נפשו וזכה למלוכה, וגם שבט בנימין צעיר רודם (סוטה לז' א'), שירדו לתוך הים זכו למלוכה לפי שעה היינו שאול מבנימין, על כן, ותהי לחוק בישראל התמנות כל הממשלות בשביעי של פסח, ועוד יתבאר בזה אי"ה. ב) נ"ל עוד טעם, **דהנה כל מושל נקרא פרנס הדור,** כעניין שאמרו כמה פעמים בגמרא: לדור שאתה פרנסו וכיוצא (ברכות כח' ע"א), והטעם כי על ידי המושל והנשיא כפי אשר ידריך את הדור, כן תהיה הפרנסה, כעניין שאמרו: ויהי בימי שפוט השופטים, (ודרשו חז"ל: דור ששפטו את שופטיהם), על כן "ויהי רעב בארץ", עד שעמד בועז לנשיא וירד שובע בעולם ("כי שמעה בשדה מואב כי פקד י"י את עמו לתת להם לחם"), תיגרם שם: בזכות צדקותו של בועז שפרנס דורו. על כן נקרא הנשיא והמושל המדריך את הדור בשם פרנס.

אמרו רבותינו: **קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף** (פסחים קיח' ע"א), והנה ביום ההוא אשר מסוגל לנס גדול בקריעת ים סוף, מסוגל הוא שיצווה חסדו, יגזור פרנסה טובה לישראל אפילו ח"ו אין בידם זכות כל כך. ואומר הרב: ששמע מפי הרב הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב זצוק"ל: **הפסוק על מלאכת אוכל נפש, שהתירה התורה בכל יום טוב, נכתב בתורה רק על שביעי של פסח.** כי קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, והנה לפי דברינו תשכיל בטוב טעם להבין מנהג ישראל למנות פרנסי הדור בשביעי של פסח דווקא.

התעוררות רצון העם לצאת מעבדות, אף היא קשה, מפני שכבר נואשו מגאולה, וכמעט נשתכחה מהם סגולתם, שכבר נשתקעו בטיט ולא איוו לשמוע אל משה. רדיפת פרעה עוררה אותם לתשובה גמורה. דכתיב: **ופרעה הקריב קרב מיבעיא ליה, ודרשו חז"ל שהקריב את ישראל לתשובה** (שמו"ר פכ"א ג'), וכן הוא בזהר (ח"ב מ"ז ע"א), רבי יוסי אומר: הא אתמר דקריב לון לתשובה, והנה במקרא לא מבואר בכלל בפירוש שמושג התשובה הוא כדרך של צעקה או תפילה, עד כאן ביצי"מ. אמנם מצאו חכמים שם שני סוגי תשובה, תשובה מצעקה צום ותפילה, ותשובת הלב בחרטה וקבלה, וזו צריכה לזו. (זוה"ק ח"ג כ"ט ע"א) והנה רמזה התורה בפעם הראשונה **שצעקו בני ישראל אל ה' בצאתם ממצרים,** הנה נמסרה מתכונת תשובה בתורה שבעל פה, וי"א גם מפני שראו איך פרעה הקריב עצמו להשיגם, כך להבדיל יש להקריב עצמנו להשיג את הקדושה.

בשעה ההיא נאמר: **"תביאמו ותטעמו בהר נחלתך"** וכו', "ה' ימלך לעולם ועד". יש להבין את הסמיכות על פי מה שהקשו, הא דקי"ל דלא היה בארץ ישראל הר וגבעה שלא עבדו הכנענים

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבוננו לפרשת שבוע

עליה עבודה זרה (כמובא בירושלמי ע"ז כ' ע"א), ואם כן, איך נבנה הבית המקדש על הר? ותירץ רבי אברהם רוזאניס ז"ל (הביאו הרב החיד"א בספר כסא דוד דף ל"ג ע"א): **דבכל מקום שקנתה השכינה והקדושה דמלכות שמים מקום, שוב אינו יכול הסט"א לקנות שם מקום** (כי מלכותו לעד קיימת), ואמרו: זו אבן שתייה שממנה הושתת העולם (במד"ר פ"ב ד'), **כביכול בשעת בריאת העולם התפלל הקב"ה שם ואמר: יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי ואכנס שם**, (ברכות ז' ע"א). אם כן **קנתה מלכות שמים שם את מקומה** ושוב אין מקום להשראת עכו"ם, ובאמת דוד קנה את המקום לשם גמירות דעת שיראו בני דורו, ולעתיד לא יערער אדם על מקום המקדש. כי מלכותו וקדושתו ית' לעד קיימת שם. על פי זה תתבונן בפסוקים, תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה', וכו'. רצ"ל: **אתה פעלת מימות בראשית שיהיה מכון לשבתך כי קנית שם מקום כביכול**, וכי תימא הרי כנענים עבדו שם עבודה זרה? לזה אמר: ה' ימלוך לעולם ועד, על כן מקום שקנתה מלכות שמים מקום שוב אין מקום לעכו"ם. [ראה מה שכתבנו בשיחתנו על המבול]

נראה מזה **שחג שבועות אחר הפסח, הוא כמו שמיני עצרת אחר סוכות**, ובאמת בתורה לא נקרא כלל שבועות בשם עצרת. שביעי של פסח נקרא בתורה עצרת, רק בלשון חז"ל נקרא שבועות עצרת, והאר"י הקדוש ז"ל כתב: דעצרת הוא לשון קליטה שהקדושה נקלטת אז. **יתכן שקדושת הפסח מצד ישראל עיקר קליטתה בחג שבועות, ומשום כך נקרא בלשון חכמים שבועות עצרת**. כמו כן בשמיני עצרת הוא עצרת לכם, קליטת קדושת חג הסוכות. מה שאין כן מצד ה' יתברך נקרא שביעי של פסח עצרת לה' אלהיך, שהיה צופה שיגיע תיכף נס שביעי של פסח ליקח אותנו לו לעם, שכבר נקלטה ההארה דחג הפסח, דקדושת הפסח היא כמו ראית חתן וכלה באירוסין, ושבועות הוא הקניין וחופה שנקיימה בענני כבוד, ובעדים וכתובה בסיני.

בפתיחת השירה, "אז ישיר משה", במדרש (ילקוט רמ"א) רבנן אמרו: **כל פרקמטיא של משה לא היה אלא באז**, הצלת נפשו בדרך במלון, באז, דכתיב: וירף ממנו, "אז אמרה חתן דמים למולות". קנטורו באז "ומאז באתי לדבר אל פרעה". שירתו באז, אז ישיר משה. אף הפרשת ערי מקלט באז, אז יבדיל משה. דתחילה כתיב: ויפגשהו ה' ויבקש המיתו שנזכר שם הוי"ה. היינו כבר בתחילת דרכו של משה, שמענו את המילה "אז", אז אמרה חתן דמים למולות.

חכמים חפשו זכות לבקיעת הים, כיון שהכול החל בברית בין הבתרים, והסתיים בנסיון העקידה, ראו חכמים לתלות בזכות זו. **בזכות אברהם אני בוקע להם הים**, שנאמר: **ויבקע עצי עולה** ואומר: **ויבקעו המים**. וכן כתב בזוה"ק (ח"ב ק"ע ב'): **ואלמלא דאשגח קודשא בריך הוא בזכות אברהם וכו', כולו אתאבידו בימא וכו', ואיתא בזוה"ק (שם נ"ה ב'): דהא לית פולחנא לקודשא בריך הוא אלא רחימותא, עבודת ה' הנכספת מתקיימת באהבתו יתב'. ועל דא פולחנא דקודשא בריך הוא לרחמא ליה בכלא כמה דכתיב: ואהבת את ה' אלהיך, וכו'. ואף דכתיב: מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה, בכ"ז אהבה מעולה יותר. עבודת ה' מאהבה מקודשת יותר מעבודתו מיראה.**

בגמרא (ראש השנה ד' ע"א): **רגל שבו ראש השנה לרגלים**. אומר רבי צדוק מלובלין: **ראש מורה שהוא הראש. ובתר רישא גופא אזיל**, (עירובין מ"א א). וכל קדושת המועדים **מסתעפין מחג הפסח**. והוא שאחר שנזהר ישראל כל החג ממשוהו חמץ ושאור, המרמז ליצר הרע כשאור שבעיסה, (ברכות י"ז ע"א), וסופרין ימי הספירה להיות **מזוקק שבעתיים**, שבע פעמים, שבע בכל מידה

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

ומידה. זוכין על ידי זה אחר כך בכל שנה למתן תורה, שיהיה בהילה כמו שהיה אז, אני אמרתי אלהים אתם. שכבר תוקן הפגם הראשון. ואז הותר להקריב שאור לגבוה. (שני הלחם חמץ תאפינה) והיינו שהשאור הוא רק מה שמיעוטו יפה (ברכות ל"ד ע"א), והוא מה שישאר מיצר הרע אף לעתיד, כמו שמובא (מדרש הנעלם ח"א קל"ח א). וי"א: הנזהר בפסח בכל שהוא, לא תבוא תקלה על ידו בכל השנה. ועל מסילה זו, שירה זו, היא ראש ומטבע לכל השירות, שהיא שירה שנאמרה בנבואה, כי איך יעמוד ציבור שישים ריבוא וישירו אותן מילים באותו לחן ובאותו פזמון?

ה"שפת אמת" תמה: איך הנה ברגע אחד נהפכו מאמירת "המבלי אין קברים". לומר: "זה אלי ואנוהו"? ודרשו: ראתה שפחה על הים וכו'. כי בוודאי קריעת ים סוף לא הי' רק בים עצמו, גם בכל איש ישראל ג"כ. והוא עצמו מאמר מרע"ה התיצבו וראו את ישועת ה' כו', ואתם תחרישון. ולא נקרע להם הים עד שנכנסו עד צוארם במים. וזה היה עיקר הישועה. כתיב: "הים ראה וינס", שראה שנסו לתוך המים מפני דבר ה': מאידך, "דבר אל בני ישראל ויסערו", לאן, לתוך המים!? והוא גילוי מסי"נ לגמרי. ומזה נשא הים, ק"ו בעצמו לנוס ג"כ. וחז"ל דרשו: ראה וינס ויצא החוצה, (מזכיר בריחת יוסף) פי' שביטל ויצא מרצון עצמו מכל וכל. ומכאן העצה לכל אדם בעת צרה, לברר ולקבל בעומק ליבו, ולהיות מצפה לישועה, ובעיקר, כשנראה שאין שום מוצא, שם נבחנת האמונה. וז"ש: התיצבו וראו". הים טבעו לגעוש ולרגוש תמיד יותר מכל הנבראים, וכאן נעשה כאבן דומם, דכתיב: והמים להם חמה. וכמו כן היה בבני, ההתרחשות המופלאה הביאה דממה, תחרישון.

כבר שאלנו, האם ישראל יצאו עם שירון ודפי לחנים בידם? "אז ישיר" וכו', רש"י ראה בכך כעין נבואה: "אז ישיר, עלה בלבו שישיר וכן עשה". כי איך בשכל אנושי שכל ישראל יאמרו מילה במילה בלי שינוי, וגם איך לומר דברים הכתובים בתורה. וגם יקשה יותר: איך אמרו קודם: "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר", ופתאום נתהפכו לומר שירה? שהיו כנדהמין ומטולטלין בליבותם, בא הכתוב להגיד כי ע"י שעלה בליבם לומר את השירה ורצו באמת בכל לב ונפש לתת להקב"ה שבח ושירה הראויה, עלתה להם.

זה עצמו האמונה: להאמין כי השי"ת כל יכול ויכול אדם לבוא עד למדריגה עליונה אם רוצה בלב שלם. וזה הרצון נחשב להקב"ה יותר מגוף השירה, שהרי עי"ז זכו לומר את השירה. וז"ש: ישיר אשירה. שהכל על הרצון בלב שלם. ובמדרש: באותו דבר שחטא מרע"ה ואמר ומאז באתי וכו' באותו לשון אמר שירה וכו' ממתיק מר במר. פי': כי טענת מרע"ה היתה שאין לגאול את ישראל ע"י שליח בו"ד ומתוך הטבע. כי נראה בעיני משה שצריך שידוד מערכות אחר, והיה קשה בעיניו, לכן אמר: "מי אנכי כי אלך", והשי"ת הבטיח אנכי אעלך, וסוף שתעמוד בסיני ותאמר: "אנכי ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים". רק בתוצאה בסוף הדרך מתבררות התלאות שהיו במהלכה. במדרש: נכון כסאך מאז וכו' אעפ"י שמעולם אתה. אז ישיר משה, כביכול ביסס את כסא הכבוד לעיני כל העולם, כי הקב"ה מושל בכל, רק האומות שאין רצונן להיות הוא ית' מושל עליהן בע"כ. אבל בני ישראל חפצין בקבלת מלכותו ית' עליהם. וז"ש במדרש: עשו מתגאה בירושתו הידים ידי עשו. פי': שיש לו גאות ושמחה מזה שניתן החרב בידו. אבל בני מתגאין בהקול קול יעקב. פי':

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

מזה שכל מעשיהם ע"י בקשה והפקת רצון מה' ואינם ברשותם רק תחת ממשלתו ית'. בזה הם מתגאים ושמחים בקבלת עולו ית' ומלכותו עליהם. וזה: נתישבה כסאך ברצון המקבלים כנ"ל. ובאמת הי' שמחת בני' בשירה לא לגרמייהו ממה שעזר להם השי"ת והצילים. רק עיקר השמחה הי' ממה שהשי"ת הראה גדולתו וטבע להמצרים, ובחר בהם להיות מלכותו ית' שורה עליהם ברצון. שזה כבודו ית' להיות ברצון המקבלים. "כי גאה גאה": שיש גיאות מצד השפלת השונאים. כשיחת מוסר נאים דברי ה"שפת אמת" חיפש יסוד מתוך שיר השירים למחרוזת הרגלים: על שביעי של פסח שבו רצו לתוך הים במסירת נפש, נאמר: הביאני המלך חדריו, כוונה לחדרי תורה בשבועות. נגילה ונשמחה בך בחג הסוכות. במדרש שיר השירים, נשיר למי שעשאנו שרים בעולם. עפ"י מה ששמע ממ"ר זקנו ז"ל, ענין פסוקי דזמרה קודם ברכת ק"ש ותפילה, הוא ליתן שיר ושבח ע"ז שאנו בכלל זוכין לסדר שבחיו של הקב"ה. וזה שיר השירים שנותן שיר מתכון לכל השירים, ובכלל זה לשון שררה. כי כפי מה שאדם שליט על כל מעשיו וממשיכן אחר הקב"ה. מעורר בחי' שירה שיש בכל הנבראים, וזה ענין האומר פרק שירה בכל יום. כי כל השירים תלוין בו, ושיר של האדם נקרא שיר השירים, ולכן זמנו בפסח זמן חרותנו, שהאדם יוצא בו לחירות מהיצה"ר, לכן עלינו להטות את כל הדברים לתלות עינינו לשמים, וכת': בצאת ישראל ממצרים וכו' ישראל ממשלותיו. פי' שממשיכין מלכותו ית' וממשלתו על כל הבריהא. שלושת המועדות הם נגד שלוש בחינות, דיבור מעשה מחשבה.

- א. בפסח בחי' הדיבור, נפתח הפה של איש ישראל בדיבור לכן בהגדה פה סח, לכן נתקנה מגילת שיר השירים כדברי המדרש, נשיר למי שעשאנו שירים בעולם, כדכתיב: "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו".
- ב. ובשבועות בחי' המחשבה והדעת, שהיא קבלת התורה. היא נובלת החכמה.
- ג. ובסוכות בחי' המעשה, כדכתיב: ולקחתם לכם, והישיבה בסוכה והקפות ונענועים שזה כולל כל תנועות הגוף.

ושלושה רגלים נותנים חיות וברכה לכל השנה, כמ"ש: "והשיאנו את ברכת מועדיך, כאשר רצית", שע"ז ניתנו הרגלים שאז בני' מוכנים לקבל את הברכות, והם מכוונים נגד הג' ברכות שבברכת כהנים. יברכה ה' וישמרך בפסח, ליל שימורים. יאר ה' פניו, בשבועות אור התורה. ישא ה'.. וישם לך שלום, הוא בסוכות פריסת סוכת שלום. הרגלים מקור הברכה, כמו שמבקשין: זכרנו בו לטובה ופקדנו בו והושיענו בו. כי כמו שהקב"ה זוכר את הימים הללו שנקראו מועדי ה', כן מבקשין שיכלול אותנו בזכירה זו. כי הזמן ג"כ מסוגל וממלא את תפקידו, ולהבדיל כמ"ש במדר': דרכי ציון אבלות, כמבקשים תפקידם, לאדמה יש יישות פועלת (כדברי הרמב"ן על קדושת א"י), ז"ש: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל", למועדים, לזמנים יש יישות פועלת על האדם, ולא דומה ניסן של שנה זו לניסן של שנה אחרת.

מוסיף השפת אמת: אחר יצ"מ מיד ויבוא עמלק, מה הניע אותו? ממש כמו בלעם, נמצאה נקודת תורפה, דכתיב: וגם ערב רב עלה אתם. ועמלק הרגיש, כמ"ש: אשר קרך בדרך בצאתכם ממצרים, שע"י שעדיין משוקעת בהם המצריות, יכול עמלק לגשת למלחמה עמהם. לכן כתיב: הנחשלים אחריו, הערב רב שנמשכו עם בני'. ומעין זה בכל שנה שיש גאולה בניסן מתווסף כוח העמידה

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

בפני יצה"ר, עמלק השקוע בליבו של אדם. וע"י העומר שהוא ביטול של השורש ע"י תנופת העומר מבטלים טומאת מצרים. [עומר משעורים מאכל בהמה טרם מתן תורה, עד לשבועות שתי הלחם חיסון מאכל מלכים] כדאיתא בזה"ק. וכן גם עתה ע"י מצות הספירה בני"ח חפצים לברר צפונות הלב, באים לטהרה.

אז ישיר משה, במדרש לפרשת תזריע: "אחור וקדם צרתני, אף קילוסו עולה באחרונה. ביצ"מ נשתנו כל הברואים בעשר מכות. ובק"ס דכתיב: "ואכבדה בפרעה", במראות ההם בניסים הגלויים ההם, נתרוממו נפשות בני"ח. וזה ה' התכלית. אז ישיר משה. וכמו שה' בשעת מעשה בראשית, השיא היה השבת ובהתרוממות הנפש נאמר: "מזמור שיר ליום השבת", שאדה"ר אמרו: שהוא מתכלית הבריאה. כל פועל ה' למענהו, להעיד עליו. כמו כן אחר כל הנסים ביצ"מ וק"ס התכלית זו השירה המלמדת על אחיזה במלכות ה'. לכן כתיב: ישיר, שנגמר העיקר המכוון מהכח אל הפועל. ומשירה זו נעשתה פרשה בתורה דכתיב: "ויאמרו לאמר", שנטעו שירה זו בפיהן של ישראל לדורות. בבחינת הבוחר בשירי זמרה. כי העיקר כשנתמלא האדם בשירה וזמרה עד שנשאר רושם קבוע בלבו תמיד, עבודת ה' שלו נעשית מתוך שמחה, בזה בוחר ה'. וכן היה בשירה זו, לכן בחר הש"ת את השירה הזו וקבעה פרשה בתורה. כי העבודה מתוך שירה תלמד על האהבה וכיסופי הלב לבורא, לא מיראה אלא מרוממות.

אז ישיר, ובמדרש: "נכון כסאך מאז מעולם אתה" אע"פ שמעולם אתה, לא נתישב כסאך עד שאמרו בניך שירה. דהנה בני"ח נבראו להעיד על הבורא ית'. דכתיב: עם זו יצאתי וכו' תהלתי יספרו. אכן לא היו יכולים להוציא את העדות מכוח אל הפועל עד שסייע להם הש"ת בנפלאותיו ושינוי הטבע אז ישיר. וזה לשון ישיר כפי שדייק רש"י עלה בלבם. פי': בכל ימי הגלות היו משתוקקים להוציא אלה הדברים ולא היו יכולין עד עתה. כדאיתא בזה"ק: שהדיבור ה' בגלות. פי' הנהגתו ית' את העולם ה' בהסתר. וז"ש: ויאמינו, פרשנו כבר שהאמינו למפרע על ימי הגלות וחושך.

כתי': "מי כמוכה באלים מי כמוכה נאדר". פי' חז"ל באלים, באלמים, ששומע גדופי הרשעים ושותק. והוא שתי הנהגות יש בעולם. בחינת הסתר תוך הטבע, והתגלות, מי כמוך באלים. ויש עתים שתתגלה הנהגתו בפועל ממש, והוא נאדר בקודש נורא תהלות עושה פלא. ובני"ח העידו עתה כי הכל אחד, והוא ית' מנהיג כל העולם לפעמים בהסתר בטבע ולפעמים בהתגלות. וז"ש: אז ישיר וכו' ויאמרו לאמר. כי אז התחיל הפתח לכל בעלי השיר להיות יוצאים בשיר. ואיתא במד': שביעי של פסח הוא כמו ש"ק (ע"ש סוף פ' בא). דכתיב: ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת. כמו שיש ששת ימי המעשה וביום השבת הוא התכלית של כל ימי המעשה, וסודותא אקרי, שבני"ח מעידין עליו ית' שזו תכלית הבריאה. כך ניתקן בשבעת הימים האלה. ששת ימים תאכל מצות הוא, רפואה והכנה לימי המעשה של כל השנה. ויום הז' עצרת כנופיא. הוא יום השירה שהוא עדות ותכלית כל יצ"מ.

חכמים ניסו לירד לעומק הטעם במצה. "השפת אמת" חיפש וירד לסיבה, מה ראתה התורה לגזור חמץ בכל שהוא ולחייב דווקא מצה בגדרים המחמירים שלה? הלא המביט מן הצד יתמה על אכילה זו? ועוד נאמר: מצה מיכלא דאסוותא? תשובה: הנה חטא הראשון מאכילת עה"ד נתערב

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

תערובות טו"ר בכל הדברים. וגם בנפש האדם. ובע"כ צריך האדם לתקן את החלק שנדבק בו מתערובת הזו. (כמ"ש בס' שער הקדושה להרח"ו ז"ל). וזה שאור שבעיסה, ומזה באה כל הגלות. לכן אחז"ל תמיד שני גורמים אלו באים ביחד: שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות. [כמובא במדרש בראשית: הנחש השיאני ואוכל].

ועוד, כתוב: "אשרי שומע לי שוקד על דלתותי תמיד", אדם הדבק בקב"ה בשני שמותיו הרגילים לנו, שדי, ואדני, שוקד על דלתותיו, אם ניקח משם את שתי הדלתות השומרות עלינו, ישאר משני השמות, הנחש השיאני שדי אדני, בעטיו של נחש נטתה האנושות אחר ההבל שבחטא. יש להרהר בחומרות תערובת חמץ, מה עניינה? הנה הרע והטוב נסתבכו, נתערבו זה בזה, ממש כתערובת חמץ, אבל לפי שעה עשה לנו הקב"ה נס במצרים שלא הספיק הבצק להחמיץ. וכביכול ביטל את התערובות. והאכילנו את המצה שהיא פשוטה בלי השתנות. והחמץ נשתנה. כי השפע הבא מלמעלה משתנה אח"כ מדרגה לדרגה עד שמתערב בה תערובות. ונשתנה הלילה הזה מכל הלילות. דכתיב: בערב תאכלו מצות. אעפ"י שלילה הוא הזמן שיש בו תערובות שע"ז נק' ערב. מ"מ תאכלו מצות. וכן השאיר לנו זכר מיצ"מ בכל ליל פסח, שלפי שעה יש בה הארה כמו שהיה ביצ"מ. וזה עצמו שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, עשה הקב"ה שיהי' בזה זכר למעשה ע"י מצוות אכילת מצה. דכתיב: "בחפזון יצאת", "למען תזכור וכו' כל ימי חיך". דכתיב: "זכר עשה לנפלאותיו".

ואמרו: "כל ימי חיך להביא לימות המשיח", כי יצ"מ היא המתכון לגאולה אחרונה. בכוח זה יכולין לעורר תמיד את הגאולה. ז"ש: "למען תזכור את יום צאתך". פי': באמצעות היום הזה, לא תיפול לייאוש סערות החיים, לא תאבד תקוותך. כל החיים בנויים על שניות, כמו שהבצק יחמיץ ברגעים, רגע אחד מכריע לייאוש או לתקווה. פסח הוא הכוח המעורר, הנותן תעצומות נפש להמשיך בכל מצב מתוך ציפייה לגאולה, תזכור ותעורר את הגאולה כל ימי חיך. הוא מטבע לכל גאולות. לכן יצ"מ מופיעה בתפילותינו ובק"ש ובכל ברכה יום יום לא ישבות.

ארבע מצוות יש בלילה זה: פסח, מצה, מרור, סיפור יצ"מ. והן כנגד הד' מלכיות. ובאין בכוח הד' עבירות ע"ז ג"ע וש"ד ולש"ה. פסח- תיקון ע"ז לשחוט טלה שהיה ע"ז שלהם. מצה- תיקון ג"ע שלא להחמיץ הטיפה [לקלקל העובר], כמובא בתקוני הזהר. שזה שאור שבעיסה. מרור- גי' מ"ת תיקון שפיכות דמים. וסיפור בפה לתקן לה"ר- שהוא צרת הדור האחרון. לכן המרבה לספר משובח. והן הד' לשונות של גאולה: והוצאתי- וכו' מתחת סבלות מצרים הוא ע"ז שלהם. והצלת- הוא הצלה משפ"ד. וגאלתי- מג"ע שזהו עיקר בחי' גאולה. ולקחתי- להיות אגודה אחת, כאמור: לקיחה לקיחה שהיא באגודה, לבטל שנאת חנם ולה"ר וע"ז תהיו לי לעם.

ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים. בשירה זו נכלל כל מה שנעשה בישראל עד לעתיד לבוא. דכתיב: "התיצבו וראו, את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום". יעשה לשון עתיד, שראו כל הישועות שיעשה עם בני ישראל בכל הדורות. והיום מתכוון לתחילה. כלומר התיצבו עתה וראו היום ישועת ה' אשר יעשה לכם בעתיד. ועוד: כל הנביאים לא נתבאו אלא לימות המשיח, אבל לעתיד לבוא עין לא ראתה, יעשה למחכה לו. ועל הים ראו אשר יעשה גם לעתיד, מה שלא ראו נביאים. דכתיב הכא יעשה, וכת' התם יעשה. וכן מובא במכילתא: התיצבו וראו ברוח הקודש

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

ונבואה, שבאותו מעמד בקריעת הים תינוקות שמטו הדד מפיהם והצביעו לאמותיהם, הנה הוא יתברך שמו, שהיה גם לפעוטים גילוי שכינה.

הבאת מנחת העומר וספירה ביום ט' בניסן, נדרשו בפי חכמים. בגמ' כתיב: הביאו לפני עומר בפסח, שתתברך לכם תבואה שבשדות. **בחטא אדם הראשון כתוב: "ארורה האדמה בעבורך"** ואין ארור מידבק בברוך. לכן צריכים בנ"י להוציא את האדמה מגדר ארורה. לפי שהם עתה בני חורין, יכולין להביא חירות לכל העולם גם לגשמי שבו, לאדמה. וע"ז כתי': **"אשריך ארץ שמלכך בן חורין"**. והדברים ק"ו, אם נתאררה האדמה בחטאו של האדם, כ"ש שע"י זכות האדם ניתן להביא ברכה לאדמה. וז"ש: שיתברכו לכם, בשבילכם. **וע"י החטא נתערבה פסולת בתבואה, כמ"ש וקוץ ודרדר תצמיח. וע"י מצות העומר מתברכת התבואה.** וכן בכל המועדות יש ברכת האדמה. פסח תבואה. עצרת פירות האילן. וחג למים. לכן הם ימי שמחה דכל הקללה היתה, **"בעיצבון תאכלנה"**. וע"י יצי"מ נבחרו בנ"י ויצאו מכלל ארור לברוך. מכלל עיצבון לשמחה. ושמחת המועדות מעוררת עדות וזכר ליציאת מצרים: **ימי הספירה הם ימי טהרה כמו "וספרה לה", ביציאה דידה מטומאתה, שבעה ימי טהרה, וכנגדם "שבעה שבועות תספור לך"**. ובכל מקום, טהרה קודמת לקדושה, כמ"ש: בסולם של רבפ"י, טהרה מביאה לידי קדושה, וכמ"ש: וטיהרו וקידשו. וכאן ביצי"מ באה קדושה מלמעלה קודם שנטהרו נפשות בנ"י למטה.